

# Llistes d'encapçalaments de matèria i llistes d'autoritats

Manela Juncà Campdepadrós

PID\_00143942



Universitat Oberta  
de Catalunya

[www.uoc.edu](http://www.uoc.edu)



*Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>*

# Índex

<b>Introducció</b> .....	5
<b>Objectius</b> .....	6
<b>1. Les autoritats en l'anàlisi de contingut</b> .....	7
<b>2. Què és una llista d'encapçalaments de matèria?</b> .....	9
<b>3. Origen i evolució de les llistes d'encapçalaments</b> .....	12
<b>4. Tipologia de les llistes d'encapçalaments</b> .....	16
<b>5. Principis de les llistes d'encapçalaments</b> .....	19
<b>6. Encapçalaments i subencapçalaments</b> .....	23
6.1. Encapçalaments .....	23
6.2. Subencapçalaments .....	23
<b>7. Regles de vocabulari i signes de puntuació de les LEM</b> .....	28
<b>8. Termes simples i compostos</b> .....	30
8.1. Encapçalaments simples .....	30
8.2. Encapçalaments compostos .....	30
8.3. Ordre dels encapçalaments .....	32
<b>9. Les relacions semàntiques</b> .....	34
9.1. Relació d'equivalència .....	35
9.2. Relació de jerarquia .....	37
9.3. Relació associativa .....	39
9.4. Símbols emprats per a designar els tres tipus de relacions .....	40
<b>10. Aprenent a indexar amb una llista d'encapçalaments</b> .....	41
<b>11. Les llistes d'autoritats</b> .....	45
11.1. Les llistes d'autoritats a Catalunya i Espanya .....	45
11.2. Tipologia .....	48
11.3. Indexar amb una llista d'autoritats .....	50
<b>Activitats</b> .....	53
<b>Glossari</b> .....	54

**Bibliografia**..... 58

## Introducció

Aquest mòdul us introdueix en l'ús de les autoritats en la indexació per matèries. Comprèn dos llenguatges: Les llistes d'encapçalaments de matèria i les llistes d'autoritats.

### Itinerari d'estudi

El mòdul comença amb la definició de les autoritats i el seu ús en l'anàlisi de contingut. A continuació, es descriuen les llistes d'encapçalaments de matèria i els elements comuns a qualsevol llista d'encapçalaments sigui quin sigui l'idioma. El darrer apartat es dedica a la resta d'autoritats.

Conceptes més importants

Concepte	Vegeu
Autoritat	1. Les autoritats en l'anàlisi de contingut
Encapçalament i subencapçalament de matèria	5. Principis de les llistes d'encapçalaments 6. Encapçalaments i subencapçalaments 7. Regles de vocabulari i signes de puntuació en les LEM 8. Termes simples i compostos
Relacions semàntiques: d'equivalència, jerarquia i associació	9. Les relacions semàntiques
Principi d'especificitat Principi d'economia	10. Aprenent a indexar amb una llista d'encapçalaments
Nom, títol, títol uniforme, nom geogràfic	11. Llista d'autoritats

## Objectius

Amb l'estudi dels materials associats a aquest mòdul assolireu els objectius següents:

Quant als **llistats d'encapçalaments de matèria**:

1. Saber definir les llistes d'encapçalaments de matèria i la seva tipologia.
2. Ser capaç de presentar l'evolució històrica d'aquest llenguatge documental.
3. Conèixer les principals llistes d'encapçalaments.
4. Conèixer els elements, les relacions i la sintaxi de les llistes d'encapçalaments.
5. Adquirir una certa habilitat en la indexació de documents amb les llistes LEMAC (Llista d'encapçalaments de matèria en català) i AM BNE (Autoritats de matèria del Catàleg d'autoritats de la Biblioteca Nacional d'Espanya) i AM CSIC (Autoritats de matèria de la xarxa de biblioteques del CSIC).

Quant a les **llistes d'autoritats**:

1. Conèixer l'ús de les autoritats en l'anàlisi de contingut.
2. Aprendre a indexar matèries que incloguin algun tipus d'autoritat.

## 1. Les autoritats en l'anàlisi de contingut

Aquest mòdul està dedicat als dos llenguatges documentals que tracten les autoritats: les llistes d'encapçalaments de matèria i les llistes d'autoritats.

Les **autoritats** són les formes normalitzades de les entrades d'un catàleg bibliogràfic o inventari d'arxiu.

Concretament, estem parlant de les formes normalitzades per a:

- Noms propis
- Títols
- Noms propis i títols
- Matèries
- Entitats
- Noms geogràfics

Per a evitar problemes en la recuperació (de soroll i silenci documental) deguts a l'ambigüitat del llenguatge natural, cal establir formes normalitzades en cada cas d'acord amb les regles internacionals de descripció: regles nord-americanes de catalogació (per a les biblioteques) i de les normes internacionals sobre els registres d'autoritat d'arxius relatiu a institucions, persones i famílies (ISAAR[CPF]<sup>1</sup>) (per a arxius).

<sup>(1)</sup>ISAAR(CPF) és la sigla d'*International Standard Archival Authority Records for Corporate Bodies, Persons and Families*, Norma internacional sobre els registres d'autoritat d'arxius relatiu a institucions, persones i famílies.

Aquestes formes normalitzades es registren en el fitxer d'autoritats, que anota la forma acceptada, els termes no seleccionats, notes d'aplicació, relacions semàntiques si s'escau i la font on s'ha basat. Aquest fitxer d'autoritats és la llista que l'analista ha de consultar abans d'indexar per a comprovar la forma acceptada.

Per a analitzar el contingut d'un document, l'analista ha de saber consultar les llistes d'encapçalaments de matèria, però també ha de saber consultar la resta d'autoritats, ja que la matèria d'un document també pot ser:

- Un nom propi: document sobre la vida de Doris Lessing.
- Un nom d'una institució actual o històrica: document sobre el Consell de guerra.
- Un títol uniforme: interpretacions de l'obra *El retrat de Dorian Gray*.
- Un lloc geogràfic: document sobre l'Índia.
- Un nom d'empresa, entitat, etc.: document sobre la cooperativa Eroski.

Aquests termes (Doris Lessing, Consell de guerra, retrat de Dorian Gray, Índia, Eroski) no apareixen a les llistes d'encapçalaments de matèria perquè tenen entrada com noms personals, de títol, geogràfics, etc. En conseqüència, l'analista ha de saber consultar tota mena d'autoritats.

Entre totes les autoritats, les de matèria destaquen per la seva singularitat; i per aquest motiu el mòdul es divideix en dos grans blocs:

- Les autoritats per matèria: llistes d'encapçalaments de matèria.
- La resta d'autoritats: llista d'autoritats.

### Exemple de nom propi que actua també com a matèria

Aquest exemple mostra com la mateixa autoritat introduïda com a nom propi **Dalí, Salvador, 1904-1989** pot ser *autor* o *matèria* en cada cas:

- Document a): Salvador Dalí autor de l'obra *El mite tràgic de l'Àngel de Millet*.
- Document b): Ignasi Puig escriu una obra titulada *El Dalí esotèric*.
- Document c): Salvador Dalí escriu *Vida secreta* (és la seva autobiografia).

	Autor	Matèria
a)	Dalí, Salvador, 1904-1989	Millet, Jean-François. Àngelus
b)	Puig Alemán, Ignasi	Dalí, Salvador, 1904-1989
c)	Dalí, Salvador, 1904-1989	Dalí, Salvador, 1904-1989

Solucions extretes del catàleg Biblioteca de Catalunya

Com es pot observar, *autor* i *matèria* coincideixen en el cas de les autobiografies.

### Títols uniformes

Un títol uniforme és un títol fictici donat per l'analista per a agrupar totes les entrades en un catàleg d'una obra. El títol uniforme es crea per a controlar les diferents edicions, traduccions, etc. Un exemple extret de la llista LENOTI: l'*Ocell de foc* d'Igor Stravinski té com a títol uniforme "Stravinski, Igor. *Jar ptitsa*", títol que engloba qualsevol altra traducció tipus *El pájaro de fuego*, *L'oiseau de feu*, etc.



## 2. Què és una llista d'encapçalaments de matèria?

Una **llista d'encapçalaments de matèria**<sup>2</sup> és un llenguatge documental controlat que recull ordenades alfabèticament totes les matèries o els temes susceptibles de representar el contingut d'un fons documental. És una llista, un lèxic de paraules i frases uniformes que s'usen per a indexar la matèria del document.

<sup>(2)</sup> Les llistes d'encapçalaments de matèria també es coneixen com a *autoritats de matèria*.

Cada una de les entrades d'aquesta llista es coneixen com a *encapçalament*.

Les funcions de les llistes d'encapçalaments són:

a) En la indexació:

- Descriuen el contingut dels documents.
- Agrupen en el catàleg tots els documents de temàtiques afins.
- Normalitzen la terminologia. Cada concepte s'expressa en un terme i només en aquest, i d'aquesta manera s'evita l'ambigüitat del llenguatge natural.

b) En la recuperació:

- Permeten recuperar els documents pel camp *matèria*.
- Ajuden a localitzar altres documents a partir de les relacions semàntiques entre termes.

Les llistes d'encapçalaments es poden classificar per idioma, per tema i per tipus de biblioteca on s'apliquen:

### 1) Per idioma

Hi ha llistes d'encapçalaments en diversos idiomes: català, anglès, francès, castellà, italià, portuguès, etc.

Llistes d'encapçalaments en català, castellà, anglès i francès

Llengua	Acrònim	Nom de la llista
Català	LEMAC	Llista d'encapçalaments de matèria en català
Castellà		

Llengua	Acrònim	Nom de la llista
	AM BNE	Autoridades de materia del Catálogo de autoridades de la Biblioteca Nacional de España
	EM BUS	Encabezamientos de materia de la Biblioteca Universitaria de Sevilla
	AM CSIC	Autoridades de materia de la red de bibliotecas del CSIC
	LEM BP	Lista de encabezamientos de materia para bibliotecas públicas
Anglès	LCSH	Library of Congress Subject Headings
	SEARS	Llista Sears (prové del nom de Minnie Earl Sears)
	BILINDEX	BILINDEX (anglès – castellà)
Francès	LAVAL	Llista Laval de la Universitat Laval (Canadà)
	RAMEAU	Répertoire d'autorité matière encyclopédique et alphabétique unifié

## 2) Per tema

Hi ha llistes d'àmbit enciclopèdic (totes les exemplificades en la taula anterior) i llistes especialitzades en un tema.

## 3) Per tipus de biblioteca

Podem distingir les llistes d'aplicació a biblioteques nacionals (AM BNE, LEMAC), a biblioteques universitàries (EM BUS, LEMAC), a biblioteques públiques (LEM BP) i a biblioteques o centres especialitzats (AM CSIC). Alguns exemples són:

- Llista especialitzada en medicina: Medical Subject Headings (MESH)
- Llista especialitzada en música: Universitat de Yale.

Nosaltres, en aquesta assignatura, treballarem amb les llistes següents:

- El Catàleg d'autoritats de matèria de la Biblioteca Nacional d'Espanya.
- El Catàleg d'autoritats de matèria de la xarxa de biblioteques del CSIC.
- La Llista d'encapçalaments de matèria en català.
- I consultarem la Library of Congress Subject Headings (LCSH).

Els criteris per a escollir aquestes llistes en detriment de la resta són:

- El coneixement de l'idioma: per a indexar és necessari un cert coneixement de la llengua de cada llista, per la qual cosa en aquest mòdul treballarem bàsicament les llistes en català (LEMAC) i en castellà (AM BNE i AM CSIC).

### A partir d'ara:

AM BNE = Autoritats de matèria del catàleg d'autoritats de la Biblioteca Nacional d'Espanya.  
 LEMAC = Llista d'encapçalaments de matèria en català.  
 EM BUS = Encapçalaments de matèria de la Biblioteca Universitària de Sevilla.  
 LEM BP = Llista d'encapçalaments de matèria per a biblioteques públiques.  
 AM CSIC = Autoritats de matèria de la xarxa de biblioteques del CSIC.

També es donaran exemples de la LCSH<sup>3</sup>, per a facilitar la desimboltura en la seva consulta i contribuir a la competència lingüística.

<sup>(3)</sup>A partir d'ara, amb la sigla *LCSH* fem referència als Library of Congress Subject Headings.

- L'abast conceptual: les llistes s'adapten a la realitat de la biblioteca, i per aquest motiu escollim dues llistes d'abast enciclopèdic (com les de l'AM BNE i la LEMAC) i una d'especialitzada (com la de l'AM CSIC).
- La facilitat en l'accés: les llistes estan disponibles en xarxa i són gratuïtes.

Utilitzarem la sigla LEM<sup>4</sup> (Llistes d'encapçalaments de matèria) quan ens referim a principis comuns a totes les llistes, sigui quina sigui la seva nacionalitat i el seu idioma. Quan es faci referència a una llista concreta n'utilitzarem les sigles respectives.

#### Llistes en xarxa

- AM BNE [accessible en línia].
- AM CSIC [accessible en línia].
- LEMAC [accessible en línia].
- LCSH [accessible en línia] (té algunes restriccions, com ara que no es visualitzen els termes genèrics).
- La Llista d'encapçalaments de matèria per a biblioteques públiques del Ministeri de Cultura també es troba al web, en format llistat.

<sup>(4)</sup>LEM és la sigla de *llistes d'encapçalaments de matèria*.

### 3. Origen i evolució de les llistes d'encapçalaments

L'origen d'aquest tipus de llenguatge documental es troba als Estats Units d'Amèrica. Apareix per primera vegada el 1876 de mans de Charles A. Cutter.

#### Lectures complementàries

Per a més informació sobre l'origen i l'evolució de les llistes d'encapçalaments vegeu les obres següents:

I. Gil Leiva (2008). *Manual de indización. Teoría y práctica*. Gijón: Trea.

B. Gil Urdiciain (2004). *Manual de lenguajes documentales*. Gijón: Trea.

Charles A. Cutter era el bibliotecari en cap de l'Ateneu de Boston quan el govern dels Estats Units li va encarregar un estudi sobre la catalogació a les biblioteques del país. L'informe tenia quatre volums, el darrer del qual contenia les *Rules for a printed dictionary catalogue* on exposa les regles per a trobar i indexar un document segons la seva matèria. Apareix ja el nom de *headings* (encapçalaments) per a designar els termes d'indexació.

Charles A. Cutter va elaborar els principis que regeixen les LEM com el principi d'especificitat i el d'entrada directa; tots ells continuen vigents en l'actualitat. També va formular el principi d'economia, les referències entre termes acceptats i no acceptats, ja siguin sinònims o homònims, els encapçalaments simples i compostos, els signes de puntuació, la sintaxi a l'hora de construir encapçalaments compostos, etc.

Charles A. Cutter era membre de l'American Library Association (ALA<sup>5</sup>). L'associació va publicar l'any 1895, nou anys després de la primera edició de Cutter, la *List of subject headings for use in a dictionary catalogs* com a llista d'encapçalaments per a indexar en col·leccions petites i mitjanes. Tres anys més tard (1898), la llista va ser ampliada pel departament de catalogació de la Library of Congress o Biblioteca del Congrés.

#### 1) Llistes d'encapçalaments de matèria en anglès

A la taula següent es recullen les llistes més importants d'encapçalaments de matèria en anglès:



Charles Ammi Cutter. Recordem que Cutter va ser el creador de la *Classificació expansiva de Cutter* (Boston, 1891).

#### Vegeu també

Aquests principis s'expliquen a l'apartat 5 d'aquest mòdul didàctic.

<sup>(5)</sup>ALA és la sigla d'*American Library Association*.

<b>Library of Congress Subject Headings 1909-fins a l'actualitat</b>	<p>L'any 1909 apareix la primera edició de la <i>Subject headings used in the dictionary catalogues of the Library of Congress</i>. Va ser redactada per a fer front a les necessitats reals de la biblioteca. Poc després la llista ja s'utilitzava en biblioteques públiques i acadèmiques i la Biblioteca del Congrés editava manuals i guies explicatives. El 1975, coincidint amb la vuitena edició, passà a anomenar-se Library of Congress Subject Headings (LCSH), que és el nom i la sigla que ha conservat fins avui dia. La versió sencera té uns trenta mil termes i la reduïda, uns quatre mil. S'actualitza cada any (es calculen uns set mil canvis anuals entre incorporacions i modificacions) i els canvis es publiquen en el <i>Cataloguing Service Bulletin</i>. Els manuals per als usuaris es titulen <i>Subject cataloguing manual: subject headings</i>, són normes per a la correcta aplicació d'encapçalaments, subencapçalaments i relacions semàntiques. Està implementada arreu del món, Isidoro Gil (2008, pàg. 403) fa un recull de les biblioteques nacionals del món que l'usen o han adaptat i en recull aproximadament trenta repartides pels cinc continents.</p> <p>El 1986 va canviar les sigles que utilitzava (<i>sa, xx, x, see</i>) per les sigles dels tesaurus<sup>6</sup>, i d'aquesta manera va contribuir a la normalització en la descripció de les relacions semàntiques dels termes.</p> <p>Actualment, la majoria de les llistes d'encapçalaments de matèria del món s'hi basen en són traduccions directes. Per exemple, si prenem el concepte "Mar"<sup>7</sup> i mirem com està introduït a les diverses llistes, podem constatar el fet que unes es basen en les altres i que el rol predominant el juga la LCSH que és present com a font original per a tota la resta.</p>
<b>Bilindex</b>	<p>Bilindex és una llista basada en la LCSH, en la LEM de l'Organització dels Estats Americans (OEA*) i en la LEM de la Universitat Autònoma de Mèxic (UNAM**). És una llista bilingüe, anglès-castellà. Es va crear per a ajudar els analistes que no dominaven el castellà a indexar documents en aquesta llengua. S'aplica a biblioteques públiques de ciutats de menys de 100.000 habitants i escolars però el seu grau d'especialització i la cobertura que dóna a les publicacions hispanes varen fer-la també útil en centres especialitzats i biblioteques tècniques.</p>
<b>Sears 1923</b>	<p>És una LEM creada als Estats Units com a versió abreujada de la LCSH, per a biblioteques petites i escolars. La va crear Minnie Earl Sears l'any 1923 amb el títol <i>List of subject headings for a small libraries</i> basant-se en l'experiència de nou petites biblioteques i seguint les directrius de la Library of Congress. Actualment s'usa en aquest tipus de biblioteques nord-americanes i també a les de Gran Bretanya i Austràlia.</p>

\*OEA és la sigla d'Organització d'Estats Americans.

\*\*UNAM és la sigla d'Universitat Autònoma de Mèxic.

Les llistes Bilindex i Sears no es troben en obert a la xarxa però podem consultar-ne exemples a: B. Gil Urdiciain (2004), *Manual de llenguajes documentales* (pàg. 44-63).

(6)

Sigles que utilitza la LCSH

	LCSH fins 1986	A partir de 1986
Equivalència	X	UF
Vegeu	See	Use
Genèric	xx	Bt broader term
Específic	s.a	Nt narrow term
Termes relació associativa	Va	Rt related term

(7)

El concepte "Mar"

AM BNE	AM CSIC	LEMAC	LCSH	RAMEAU
<b>Mares y océanos</b> Fuentes: LCSH (Ocean) CSIC (Mares y océanos) EM BUS (Océano)	<b>Mares y océanos</b> Fuente LCSH (Ocean) Térm. mat. LCSH/ BNF Ocean	<b>Mar</b> Font LCSH: (enc.: Ocean)	<b>Ocean.</b>	<b>Mer</b> Equiv. LCSH: Ocean

## 2) Llistes d'encapçalaments de matèria en francès

A la taula següent es recullen les llistes més importants d'encapçalaments de matèria en francès:

<b>Laval Répertoire de vedettes-matière (RVM) de la Universitat Laval</b>	El Répertoire de vedettes-matière és una llista d'encapçalaments de matèria en francès, parcialment bilingüe francès-anglès. Conté matèries i noms geogràfics. Els seus autors són de la Universitat canadense de Laval. És una adaptació de diverses llistes, com la LCSH, la Canadian Subject Headings (CSH*) i la llista de la Biblioteca Nacional del Canadà. És una llista desenvolupada en el respecte per la llengua francesa i conceptes propis de Canadà que no quedaven recollits en la LCSH. Actualment també incorpora termes provinents del Medical Subject Headings de la Biblioteca Nacional de Medicina dels EUA (MESH**) i del tesaurus AAT*** (Art, Architecture Tesaurus) de la fundació J. Paul Getty.
<b>RAMEAU</b>	RAMEAU són les sigles de Répertoire d'Autorité Matière Encyclopédique et Alfabétique Unifié, la llista d'encapçalaments usada a França. Està basada en el Répertoire de vedettes-matière de la Universitat Laval. RAMEAU s'usa en la xarxa de biblioteques públiques franceses i en la Biblioteca Nacional Francesa (BNF) i, d'aquesta manera, dona servei a la major part de la xarxa bibliotecària del país. Des de 1987 es gestiona des de la BNF.

\*CSH és la sigla de *Canadian Subject Headings*.

\*\*MESH és la sigla de *Medical Subject Headings*.

\*\*\*AAT és la sigla d'*Art, Architecture Tesaurus*.

## 3) Llistes d'encapçalaments de matèria en castellà

### a) A Amèrica:

En la taula següent es recullen les llistes més importants d'encapçalaments de matèria en castellà a Amèrica:

<b>Lista de encabezamientos de l'Organización de los Estados Americanos (OEA)</b>	La llista d'encapçalaments de l'OEA és l'ampliació de la llista elaborada per Carmen Rovira i Jorge Aguayo per a biblioteques nacionals, universitàries, especialitzades i públiques de l'Amèrica Llatina. Està basada en part en la LCSH. És una llista que inclou totes les branques del coneixement, i inclou des de termes generals a termes molt específics d'un àmbit temàtic.
---	--

### b) A l'Estat espanyol:

A Espanya la primera notícia que tenim d'una llista d'encapçalaments és del 1935, de Juan Vicens Lavalle, però no va arribar a ser utilitzada. La següent notícia és de l'any 1939, quan Lasso de la Vega i Cesáreo Goicoechea publicuen *Reglas para la redacción y ordenación de los catálogos diccionarios; seguidas de una Lista de encabezamientos de materia y números apéndices*. Deu anys més tard, el 1949, Concepció Guarro publica una llista d'encapçalaments per al terme Cervantes (per a biblioteques que tenen col·leccions cervantines, com la BC) i una de més amplia el 1952.

L'any 1965 apareix de mans del CSIC els *Encabezamientos de materia para bibliotecas* i el 1986 la Lista de encabezamientos de materia para bibliotecas públicas, del Ministeri de Cultura. Pel que fa a les biblioteques universitàries, les de Sevilla i la Complutense foren les primeres a redactar una llista de matèries per als seus fons.

A la taula següent es recullen les llistes més importants:

<b>AM BNE</b>	Els encapçalaments de matèria es comencen a utilitzar a la Biblioteca Nacional d'Espanya l'any 1958 quan s'estableix la <i>fitxa única</i> per a totes les biblioteques públiques de l'estat i es crea un primer fitxer d'autoritats de matèria amb els elements bàsics dels registres d'autoritat. Aquest fitxer de matèries va servir de base per a la futura <i>Lista de encabezamientos de materia para bibliotecas públicas</i> , editada per primera vegada per la Direcció General del Llibre del Ministeri de Cultura l'any 1986.
<b>EM BUS</b>	La Universitat de Sevilla es va inspirar en la LCSH i en la Universitat Laval. És una llista d'encapçalaments de tipus enciclopèdic ja que ha de donar cobertura a totes les biblioteques universitàries de la ciutat. En un volum a part, es faciliten les traduccions dels epígrafs a l'anglès i francès.
<b>AM CSIC</b>	La primera llista data del 1965, però la primera editada és del 1987. Actualment conté aproximadament trenta-vuit mil termes i en la versió impresa cada encapçalament va acompanyat de la seva traducció a l'anglès. És la llista que serveix per a indexar les bases de dades del CSIC. Donada la temàtica d'aquestes bases de dades, la llista recull termes especialitzats.
<b>LEM BP</b>	L'any 1981 es va crear una comissió de bibliotecaris per a redactar una LEM especial per als fons d'una biblioteca pública, és a dir, per a col·leccions generals d'uns trenta mil exemplars. L'any 1986 el Ministeri de Cultura la va editar per primera vegada. És una llista molt implementada a l'estat espanyol. El 1991 el Ministeri, juntament amb la Biblioteca Nacional d'Espanya, varen redactar unes normes per a la seva aplicació i la inclusió de nous epígrafs.

#### 4) Llista d'encapçalaments de matèria en català

A la taula següent es recull la llista de referència més utilitzada en llengua catalana:

<b>LEMAC</b>	La primera llista en català fou elaborada l'any 1983 per l'Institut Català de Bibliografia. Es va decidir traduir i adaptar la Lista de encabezamientos de materias para bibliotecas del 1967 de C. Rovira i J. Aguayo i, en paral·lel, s'anava comprovant amb l'original de la LCSH. La tasca actualment corre a càrrec del Servei de Normalització de la Biblioteca de Catalunya i les fonts s'han ampliat amb les adaptacions de la Universitat Laval i el Rameau. S'actualitza constantment, en teoria setmanalment. La LEMAC s'usa a la Biblioteca de Catalunya i al Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC <sup>8</sup> ).
--------------	--

<sup>(8)</sup>CBUC és la sigla de *Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya*.

## 4. Tipologia de les llistes d'encapçalaments

Les llistes d'encapçalaments de matèria són un llenguatge documental que té les característiques següents:

**a) Sintètic.** Es tracta d'un llenguatge documental sintètic perquè té per objectiu sintetitzar el contingut dels documents en un únic terme d'indexació o encapçalament.

### Exemple

L'obra següent conté molts temes, però les LEM ho sintetitzen en un sol encapçalament.

BALAGUER, Víctor. *Los Frailes y sus conventos: su historia, su descripción, sus tradiciones, sus costumbres, su importancia / por Víctor Balaguer ; obra acompañada de hermosas láminas grabadas sobre acero por Antonio Roca, dibujadas por J. Puiggarí.* Barcelona [etc.]: Llorens Hermanos, -1851.

Matèria amb AM CSIC: **Vida religiosa y monástica**

Matèria amb LEMAC: **Vida religiosa i monástica**

**b) Natural.** És un llenguatge natural perquè la indexació es basa en l'ús de paraules i/o expressions que pertanyen al llenguatge o discurs comú i que es troben en els mateixos documents (títol, resum, text, etc.) o són propis de la mateixa disciplina.

### Exemple

En una LEM l'encapçalament és **Pintura**, mentre que en un sistema de classificació com la CDU que és codificat seria 75.

**c) Controlat.** És un llenguatge controlat perquè té com a objectiu la representació unívoca del contingut dels documents i de les consultes: un únic concepte per terme i un únic terme per concepte (eliminant la sinonímia i l'homonímia). En la indexació i en la recuperació només es poden fer servir els termes o encapçalaments que figuren en el vocabulari finit que és la llista d'encapçalaments.

### Vegeu també

Recordeu que aquestes característiques es van tractar al mòdul "Anàlisi de continguts: resum i indexació".



### Exemple de control de la sinonímia

Un document sobre els nois escoltes podria ser indexat de totes les maneres següents, però una LEM només valida un terme com a terme acceptat.

Sinònims	Terme acceptat (LEMAC)
Boy Scouts Escoltes Exploradors (Boy Scouts) Minyons de Muntanya Noies guies Nois guies	<b>Escoltes</b>

### Exemple de control de polisèmics

Un document tracta de la massa de farina. El terme “Masa” és polisèmic, és a dir, té el mateix origen etimològic i s'escriu i es pronuncia igual que un altre terme amb significat diferent. Les LEM diferencien els polisèmics i els homònims de diverses maneres, entre elles posant entre parèntesis l'àmbit temàtic.

Polisèmics	Terme acceptat (AM CSIC)
Masa	<b>Masa (Cocina)</b>  <b>Masa (Física)</b>

d) **Precoordinat.** És un llenguatge precoordinat perquè la coordinació dels diferents conceptes que conformen una matèria es produeix en el moment de la indexació, és a dir, abans d'emmagatzemar-lo o d'incorporar-lo a un catàleg segons unes regles i uns principis propis.

### Exemple de llenguatge precoordinat

Una guia sobre els *palafits* construïts al llarg del riu Mekong s'indexa:

Incorrecte	Correcte
<p>Guies - Habitatges lacustres - Mekong            Guies - Mekong - Habitatges lacustres            Habitatges lacustres - Guies - Mekong            Mekong - Habitatges lacustres - guies            Mekong - guies - Habitatges lacustres</p>	<p><b>Habitatges lacustres - Mekong - Guies</b></p>

#### Breu explicació:

Quan consultem *palafits* veiem que ens remet al terme acceptat que és *Habitatges lacustres*, que pot dur subdivisió geogràfica; per tant, podem afegir el nom del riu Mekong. Finalment, les llistes d'encapçalaments tenen subdivisions de forma, com és el cas de les guies que es poden afegir en darrera posició. Per tant, l'ordre de l'encapçalament és el proposat i no cap dels incorrectes. La precoordinació assegura que tots els indexadors indexen de la mateixa manera i amb la mateixa forma.

e) **Estructura combinatòria o associativa.** És un llenguatge d'estructura combinatòria en què els termes d'indexació s'organitzen alfabèticament i es combinen entre ells (encapçalaments i subdivisions) en el moment de la indexació.

**Exemple de combinació d'un encapçalament + un subencapçalament**

AM CSIC: Vidrio - Propiedades eléctricas

## 5. Principis de les llistes d'encapçalaments

L'any 1990 la Secció de Classificació i Indexació de la International Federation of Library Associations (IFLA<sup>9</sup>) va encarregar un projecte per a estudiar les diferents llistes d'encapçalaments usades a les biblioteques nacionals del món. Els països participants van ser el Canadà, Alemanya, l'Iran, Portugal, els EUA, França, Noruega, Polònia i Espanya.

<sup>(9)</sup>IFLA és la sigla de la *International Federation of Library Associations*.

El panorama era poc homogeni entre les diferents llistes, en contraposició als sistemes de classificació, la implementació dels quals era superior, potser per tradició i per la inexistència de barreres idiomàtiques (recordem que els sistemes de classificació són codificats).

El grup de treball va editar un document anomenat *Principles underlying subject headings languages* o Principis fonamentals en els llenguatges d'encapçalaments de matèria, en què exposaven els principis cabdals de tota llista d'encapçalaments fos quina fos la seva llengua. Dividien els principis en: principis de construcció i principis d'aplicació.

Principis fonamentals en els llenguatges d'encapçalaments de matèria

Principis de construcció	Principis d'aplicació
Principi d'encapçalament uniforme Principi de sinonímia i principi d'homonímia Principi de semàntica Principi de sintaxi Principi de consistència Principi de denominació Principi lingüístic Principi de l'usuari	Principi d'especificitat Principi d'economia

En aquest apartat tractarem els principis de construcció i en l'apartat titulat "Aprenent a indexar amb una llista d'encapçalaments" tractarem els dos principis d'aplicació.

**a) Principi d'encapçalament uniforme:** cada matèria ha de ser representada sempre amb un únic encapçalament. I cada encapçalament ha de representar una única matèria. Per aconseguir aquest principi cal aplicar el control sobre el vocabulari.

### Exemple LEMAC

Termes afins com *Peces d'antiquari* i *Objectes antics* sempre s'indexaran com a **Antiguitats**.

**b) Principi de sinonímia i principi d'homonímia:** les LEM han de controlar la sinonímia i les possibles variants de polisèmia com ara l'homonímia.

Els sinònims són les paraules o expressions que tenen el mateix significat i que, dins un sistema documental, poder comportar silenci documental.

Les LEM controlen els sinònims mitjançant la referència *Empreu* o *Use*.

Exemples de sinonímia

Termes	LEMAC
Conceptes semblants	Edificació EMPREU <b>Construcció</b>
Variants ortogràfiques	Kyllene (Grècia) EMPREU <b>Killíni Óros (Grècia)</b>
Varietats lingüístiques	Ananás EMPREU <b>Pinya tropical</b>
Formes alternatives	C.E.E. EMPREU <b>Comunitat Econòmica Europea</b>
Encapçalaments capgirats amb coma	Metall, Instrument de EMPREU <b>Instruments de metall</b>
Termes obsolets	Computadores mecàniques EMPREU <b>Calculadores</b>

Quant als polisèmics, diem que dues paraules són polisèmiques quan el mateix signe lingüístic, paraula o so, té més d'un significat però prové d'un mateix origen etimològic, i manté una certa relació conceptual malgrat els diferents usos. Els homònims són un tipus de polisèmia caracteritzada perquè tenen dos o més orígens etimològics diferents.

Tant els polisèmics com els homònims, dins un sistema documental, comporten soroll documental.

En general, el context en què està inserida la paraula ja evita els problemes d'ambigüitat en la comunicació habitual de conversa o lectura, però un polisèmic introduït en un sistema documental, sense el context, pot donar lloc a soroll documental. Les LEM controlen els polisèmics i homònims de diverses maneres: adjectivant, posant parèntesis amb el nom de la disciplina, fent frases, jugant amb el singular plural, etc.

Exemples d'indexació de polisèmics i d'homònims

Polisèmics	AM CSIC	LEMAC
<b>Matriu: ginecologia</b> <b>Matriu: matemàtiques</b>	Matriz Matrices (Matemàtiques)	Úter Matrius (Àlgebra)
Homònims	AM CSIC	LEMAC
<b>Metro: transport</b> <b>Metro: mesura</b>	Ferrocarriles metropolitanos Metro (Unidad de longitud)	Metro Metre (Unitat de longitud)

**Nota**

En català el terme “Metro” només té un significat, el del transport, ja que la unitat de mesura és “Metre”.

c) **Principi de semàntica:** les LEM organitzen els encapçalaments en una estructura semàntica, és a dir, en relacions d'equivalència, jerarquia i associació.

**Exemple d'un registre d'autoritat de la LEMAC**

Encapçalament acceptat

**Arcs i fletxes**

Emprat per

Fletxes

Termes genèrics

**Armes primitives - Indis d'Amèrica - Armes**

Termes relacionats

**Tir amb arc**

Termes específics

**Puntes de fletxa - Ballestes (Armes)**

d) **Principi de sintaxi:** les LEM han d'establir les regles de combinació dels encapçalaments amb els subencapçalaments.

**Exemple**

Encapçalament acceptat

**Atles**

Nota d'abast

Aquest encapçalament, que serveix per a agrupar els atles geogràfics mundials, es pot utilitzar únicament seguit de subdivisió o de l'adjectiu que designa el país de publicació, ex.: *Atles catalans* per als atles geogràfics mundials publicats a Catalunya. Les obres que tracten dels atles es troben sota l'encapçalament *Atles - Història*

e) **Principi de consistència:** els encapçalaments nous que s'incorporin a una LEM han de mantenir la coherència amb els existents: de forma i estructura sintàctica.

**Exemple**

Suposem que hem d'incorporar un encapçalament per la matèria Matemàtiques. Com la resta de matèries acadèmiques s'han introduït en singular, hem d'escriure **Matemàtica**.

f) **Principi de denominació:** els noms propis, de persona i de lloc han de mantenir també la coherència amb els ja existents.

**Exemple**

Si cal introduir un nom i no existeix ha de seguir les normes de les regles angloamericanes de catalogació (AACR2r).

g) **Principi lingüístic:** els termes de la llista han d'estar en l'idioma del catàleg.

S'ha de respectar l'ordre natural de les expressions (el que Cutter anomenava *principi d'entrada directa*). Les llistes espanyoles i catalana només permeten invertir l'ordre natural de l'expressió quan la paraula significativa no és la primera.

### **Exemple d'excepció**

Aproximació, Teoria de l'

**h) Principi de l'usuari:** el vocabulari de les LEM s'ha d'adequar a l'usuari al qual va destinada la llista. El llenguatge emprat en els encapçalaments ha de reflectir les característiques dels usuaris.

Les expressions específiques o molt acadèmiques es reserven per a llistes especialitzades.

### **Exemples**

En una llista enciclopèdica, tipus la de l'AM BNE i LEMAC:

Quercus ilex EMPREU **Alzina**  
Biocatalitzadors EMPREU **Enzims**

Si un mateix concepte es pot expressar de dues maneres, s'escull la menys vulgar:

Budells EMPREU **Intestins**

## 6. Encapçalaments i subencapçalaments

Els elements que componen una llista d'encapçalaments són els encapçalaments i els subencapçalaments

### 6.1. Encapçalaments

“Són una o diverses paraules que representen conceptes.”

Blanca Gil (2004, pàg. 30)

Els **encapçalaments** són paraules o frases específiques que descriuen la matèria. Estan redactats en llenguatge natural però han estat controlats, és a dir, són termes unívocs que han controlat l'ambigüitat derivada de la sinonímia i homonímia. Són punts d'accés per matèries.

Exemples d'encapçalaments

<b>AM BNE</b>	Periodismo Ajedrez
<b>AM CSIC</b>	Macromoléculas Teoría crítica
<b>LEMAC</b>	Fotografía Disseny decoratiu
<b>LCSH</b>	Magic and poetry Trees

### 6.2. Subencapçalaments

Els **subencapçalaments** són els epígrafs o les paraules que acompanyen al darrere un encapçalament per tal de matisar-ne i precisar-ne el significat. Són encapçalaments situats darrere d'un altre encapçalament.

#### Exemple segons l'AM CSIC

En l'exemple següent *Bacterias* és l'encapçalament i *Crecimiento* és el subencapçalament.

AM CSIC: **Bacterias - Crecimiento**

El signe que separa els encapçalaments dels subencapçalaments és el guió, però també hi ha LEM que utilitzen els dos punts (com LAVAL) i la coma.

Algunes llistes posen els subencapçalaments en llistes annexes (LEM de biblioteques públiques) i d'altres en fan llistes alfabètiques en el cos central (LEMAC).

Hi ha subencapçalaments d'aplicació general (com les de forma) i d'altres que cal combinar sota un tipus concret d'encapçalament. En aquest darrer cas la llista ens informa amb una nota explicativa.

### **Exemple segons LEMAC**

Subdivisió

- **Impostos**

Nota d'abast

sota temes per a les obres que tracten dels impostos recaptats per activitats productives o pels guanys personals o pel consum de determinats articles; i sota classes de persones i grups ètnics per als impostos pagats per aquests grups

Significa que podem afegir `Impostos` al darrere d'un encapçalament de tipus `Tabac` i fer

**Tabac - Impostos**

Hi ha quatre tipus de subencapçalaments: els de matèria, els geogràfics, els cronològics i els de forma.

### **1) Subencapçalaments de matèria**

S'usen per a precisar el contingut de l'encapçalament principal.

#### **Exemples**

**Acer - Aliatges**

**Acer - Anàlisi**

**Acer - Corrosió**

**Acer - Electrometal·lúrgia**

**Acer - Fosa**

**Acer - Indústria i comerç**

**Acer - Metal·lografia**

**Acer - Metal·lúrgia**

**Acer - Proves**

També s'usen per a representar la forma en què es presenta el contingut o el punt de vista.

#### **Exemple**

**Art - Historiografia**

Molts encapçalaments + subencapçalament de matèria ja venen construïts a la llista. D'altres, els hem de combinar nosaltres seguint una nota d'aplicació que diu el següent:

a) L'encapçalament *x* també pot funcionar com a subencapçalament o subdivisió.



**Exemple**

L'encapçalament *Argot* també pot funcionar com a subencapçalament, segons diu la nota:

Exemple d'encapçalament (esquerra) i d'encapçalament que funciona com a subencapçalament o subdivisió (dreta)

**Encapçalament acceptat**  
**Argot**

**Emprat per**  
Vulgarismes

**Termes genèrics**  
[Llengua col·loquial](#)  
[Llengües d'especialitat](#)

**Termes relacionats**  
[Germania](#)

**Termes específics**  
[Paraules gruixudes](#)

**Vegeu també**

la subdivisió *Argot* sota noms de llengües i temes, ex.: *Català - Argot*; *Medicina - Argot*; i la subdivisió *Llenguatge* (*Neologismes, argot, etc.*), sota noms de classes de persones, institucions docents, noms de guerres, etc.

**Font**

LCSH: (enc.: Slang)

**Subdivisió**

- Argot

**Nota d'abast**

sota noms de llengua, grups de llengües i temes

**Font**

LCSH: (enc.: Slang)

b) Subencapçalaments creats únicament per a anar darrere d'algun terme. La nota d'aplicació ens dirà si cal que vagin sota nom de persona, tema, guerra, substància, nom geogràfic, llengua, etc.

**Exemple**

La LEMAC diu a la nota d'abast que el terme *Baixes* pot funcionar com a subdivisió, però amb la condició d'anar darrere d'un nom de guerra o organització militar. De manera que podem fer *Guerra Mundial I, 1914/1918 - Baixes*.

Subdivisió

- **Baixes**

Nota d'abast

sota noms de guerres i organitzacions militars

La precoordinaió evita que algun analista pugui fer un encapçalament com:

Baixes - Guerra Mundial I, 1914/1918

**2) Subencapçalaments de lloc o topogràfics**

Són noms de llocs geogràfics que precisen l'encapçalament principal. S'usen en tot tipus de temes (*Economia, Art, Legislació, Història, etc.*).

Algunes LEM indiquen quins encapçalaments poden dur subencapçalaments de lloc:

- a la LEMAC surt com *Subd. Geog.*;
- a la LCSH surt (*may subdivisions geographical*) i també el seu contrari (*Not Subd. Geog.*);
- a la LAVAL: *nom de lieu*.

D'altres LEM no especifiquen res.

Exemples de subencapçalaments de lloc

<b>AM CSIC</b>	Fiestas religiosas -[lugar]	Fiestas religiosas - Galicia
<b>LEMAC</b>	Pintura (Subd. Geog.) <sup>10</sup>	Pintura - França
<b>LCSH</b>	Balinese drama (May Subdv. Geog)	Balinese drama - Denpasar

<sup>(10)</sup>Nota: Els parèntesis són informatius; quan construïm l'encapçalament cal separar la subdivisió per guió

Hi ha encapçalaments que permeten adjectivar el nom del país en lloc de fer la forma composta.

#### Exemple segons LEMAC

##### Diaris

Nota d'abast

Useu-lo per a les obres que tracten sobre els diaris del món i, amb la subdivisió apropiada, aquelles que tracten d'aspectes especials o seccions dels diaris. Les obres sobre els diaris en una llengua determinada, o d'un país o àrea geogràfica més àmplia es troben sota l'encapçalament *Diaris* seguit de l'adjectiu de llengua o d'àrea geogràfica, ex.: *Diaris catalans, [castellans, francesos, etc.]*

D'aquesta manera, en lloc de fer *Diaris - França*, ens permet fer *Diaris francesos*.

I, com comenta Blanca Gil (2004, pàg. 36), els constructors de la llista han de procurar que el significat no canviï: *Pintura - Espanya* (pintura que es troba a Espanya) de *Pintura espanyola* (només de pintors espanyols).

### 3) Subencapçalaments de temps o cronològics

Són períodes, dates concretes, segles. Cada llista ens indica la manera d'introduir aquest tipus de subencapçalaments.

#### Exemple

El segle XIX pot introduir-se de diverses maneres: **1800-1899** o **19**.

Els períodes se separen per barra: **1939/1975**.

### 4) Subencapçalaments de forma

Són la forma en què es presenta el document, són formes del tipus: enciclopèdies, estadístiques, anuals, biografies, etc. Algunes llistes, com la del LEM BP, inclouen un annex amb aquests encapçalaments de forma.

### Exemple

Medecina - Enciclopèdies  
 Medecina - Estadístiques  
 Medecina - Revistes

### Exemple

En el mòdul "La cadena documental" trobareu un exemple sobre l'obra *Vocabulario básico de la historia medieval* de Pierre Bonnassie i la seva referència documental. En aquest cas, l'encapçalament porta un subencapçalament de forma:

Història medieval - terminologia

### Vegeu també

Podeu trobar l'exemple sobre l'obra *Vocabulario básico de la historia medieval* de Pierre Bonnassie i la seva referència documental a l'apartat 3 del mòdul "La cadena documental".

## 5) Ordre dels subencapçalaments

Si la LEM no indica el contrari l'ordre és el següent:

Matèria principal + subencapçalament de matèria + de lloc + de temps + de forma

### Exemple

Dents - Cura i higiene - Espanya - S. XIX - Estadístiques

Si el primer lloc l'ocupa un nom geogràfic l'ordre és:

Lloc + matèria + temps + forma

### Exemple

Barcelona - Política i govern - 1939/1975 - Revistes

## 7. Regles de vocabulari i signes de puntuació de les LEM

Les regles formen part del control del vocabulari que un llenguatge documental controlat ha de tenir present. Són convencions pròpies de cada llista. Encara que mai hàgim de construir una LEM sencera, sí que ens podem trobar en la situació d'haver d'incorporar un encapçalament nou i cal saber les regles:

### 1) Regla del singular/plural

Culturalment, les llistes angleses i espanyoles prefereixen el plural, mentre que les franceses i les italianes es decanten pel singular. Tanmateix, sempre hi ha excepcions degudes a particularitats de la llengua, als costums, etc.

No hi ha una normativa clara per a l'ús del singular/plural. Alguns autors com Blanca Gil (1996, pàg. 337) apunten que el plural s'usa per a temes concrets i comptables (enciclopèdies, museus) i el singular per a temes abstractes i incomptables (bellesa, positivisme, etc.).

A Espanya, la Biblioteca Nacional va redactar l'any 1991 unes normes d'aplicació del singular/plural. A tall d'exemple, aquestes són algunes de les regles redactades per la Biblioteca Nacional:

Exemples de regles singular/plural

En singular	En plural
Conceptes abstractes: <i>Caritat</i> Fenòmens de la natura: <i>Neu</i> Propietats: <i>Transparència</i> Processos biològics: <i>Respiració</i> Sistemes de creences: <i>Budisme</i> Àrees temàtiques, disciplines: <i>Física</i> Objectes no quantificables: <i>Sorra</i> Òrgans únics: <i>Cor</i>	Grups: <i>Museus, Dofins, Italians</i> Òrgans múltiples: <i>Ossos, Cabells</i> Epígrafs de forma: <i>Portals, Diccionaris</i>

Si la paraula és polisèmica, algunes llistes utilitzen el singular i el plural a la vegada per a diferenciar.

#### Exemple

A la llista de l'AM CSIC hi ha *Teatro* (obra) i *Teatros* (lloc).

### 2) Regla de les sigles

Es prefereix l'expressió completa i no les sigles o els acrònims.

#### Els substantius no comptables

En castellà i català usem el singular per als substantius no comptables, com ara *arròs* i *café*, però fem excepcions amb *cigrons* i *mongetes*.

#### Lectura complementària

Podeu trobar les observacions de Gil a:

**B. Gil Urdiciain** (1996) (article)

Exemple de la regla de les sigles (extret de LEMAC)

Correcte	Incorrecte
Descripció Bibliogràfica Normalitzada Internacional	ISBD

### 3) Regla de majúscules/minúscules

Es recomana que la primera paraula de l'encapçalament, del subencapçalament, de l'encapçalament capgirat i la que va dins de parèntesis, sigui en majúscules.

#### Exemple

Lampisteria  
 Gèneres de punt - Indústria i comerç  
 Antilles, Mar de les  
 Banda d'energia (Física)

### 4) Regla dels signes de puntuació

Les LEM utilitzen diversos signes i entre elles no hi ha unitat de criteri; per tant, es fa necessari consultar les introduccions i els manuals adjunts a cada llista.

Els signes emprats i els seus usos més habituals són els següents:

Signe	Utilitat	Exemples
Guió	Separa encapçalaments dels subencapçalaments	Aliments - Calories Àfrica - Història - 1884/1918
Coma	Per a expressions inverses	Gaita, Música per a
Parèntesi	<ul style="list-style-type: none"> <li>Diferencia homònims</li> <li>Expressa el context, la situació geogràfica, l'àmbit temàtic</li> </ul>	Mercuri (Divinitat romana) Mercuri (Planeta) Capitoli (Itàlia)

Hi ha altres signes que no són d'ús comú a les llistes d'encapçalaments que estem utilitzant durant el curs, però és bo que sapiguen que existeixen. Mostrem alguns exemples extrets de l'obra de Gil (2008).

#### Lectura complementària

I. Gil Leiva (2008). *Manual de indización. Teoría y práctica* (pàg. 136). Gijón: Trea.

Signes poc habituals

Signe	Utilitat	Exemples
Dos punts	Separa encapçalaments dels subencapçalaments.	Emploi: Paris
Cometes	Per a obres literàries i personatges de ficció	Cervantes, Miguel de, "Sancho Panza"
Doble barra	Expressa dues matèries relacionades (a l'estil del sistema Colon de la CDU), cal fer la inversa	Art//Economia Economia//Art

## 8. Termes simples i compostos

Els encapçalaments i subencapçalaments poden ser simples o compostos.

### 8.1. Encapçalaments simples

En els **encapçalaments simples** el tema s'expressa en una sola paraula, generalment un substantiu. Però també poden ser adjectius, verbs substantivats o noms geogràfics. I poden ser termes en singular com en plural.

#### Vegeu també

Recordeu que l'ús del singular/plural s'explica en l'apartat 7 d'aquest mòdul didàctic.

Exemples d'encapçalaments simples

	Singular	Plural
AM BNE	Ética	Extremeños
AM CSIC	Carnitina	Animales
LEMAC	Grècia	Cireres
LCSH	Toponymy	Museums

### 8.2. Encapçalaments compostos

En els **encapçalaments compostos** la matèria s'expressa amb més d'una paraula.

#### Exemple

Arbres fruiters  
Topographical surveying

Els encapçalaments compostos poden estar formats per:

#### 1) Dos substantius units per una preposició

AM BNE	Cantos de pájaros Música para acordeón
AM CSIC	Láseres en cirugía Riego por aspersión
LEMAC	Gèneres de punt Animació per ordinador
LCSH	Packing for shipment

2) **Dos substantius units per conjunció:** els temes acostumen a ser correlatius o bé contraris.

Industria y Universidades

En aquests casos (com en el sistema Colon de la CDU) és convenient entrar l'encapçalament al catàleg dues vegades.

Indústria i Comerç

Comerç i Indústria

<b>AM BNE</b>	Máximas y aforismos Cine y política
<b>AM CSIC</b>	Emigración e inmigración Pintura e ilustración de animales
<b>LEMAC</b>	Germans i germanes Internet i adolescents
<b>LCSH</b>	Rites and ceremonies

### 3) Dos o més substantius separats per coma i acabats en etc.

<b>AM CSIC</b>	Tratados, manuales, etc. Restaurantes, cafeterías, etc.
<b>LEMAC</b>	Acadèmies, societats culturals, etc. Situació legal, lleis, etc.

### 4) Un substantiu qualificat amb un parèntesi

<b>AM BNE</b>	Vela (Deporte)
<b>AM CSIC</b>	Cambio (Economía) Cambio (Filosofía) Cambio (Psicología) Cambio (Sociología)
<b>LEMAC</b>	Radi (Metall) Radi (Os)
<b>LCSH</b>	Canarias (Ship) Canarias (Islands)

### 5) Un substantiu adjectivat

<b>AM BNE</b>	Industria forestal Escultura italiana
<b>AM CSIC</b>	Medicina tropical Matemáticas difusas
<b>LEMAC</b>	Febre groga Cuina francesa
<b>LCSH</b>	Modern Jazz Giants

## 6) Frases fetes

<b>AM BNE</b>	Viajes alrededor del mundo
<b>AM CSIC</b>	Pueblos indígenas - Primer contacto con los occidentales
<b>LEMAC</b>	Amor platònic en la literatura
<b>LCSH</b>	Out of the blue series

7) Frases en què es remarca el concepte a l'inici de l'epígraf separat amb comes: consisteix a alterar l'ordre de l'expressió natural, col·locant en primer lloc el terme amb més càrrega significativa i separat de la resta amb coma.

### Exemple

*Àngels, Mare de Déu dels*

No s'usen gaire perquè es prefereix el principi d'entrada directa. Són d'aplicació per conceptes del tipus *Teoria de, Llei de, Mar de, Tests de, Mare de Déu de*.

<b>AM BNE</b>	Bender, Test de
<b>AM CSIC</b>	Addison, Enfermedad de
<b>LEMAC</b>	Acció, Teoria de l' Albera, Serra de l'
<b>LCSH</b>	Absolute, The Art, Romanesque

## 8.3. Ordre dels encapçalaments

Les llistes estan ordenades alfabèticament pels termes acceptats i no acceptats.

Exemple de la lletra B

<b>AM CSIC</b>	<b>LEMAC</b>
Baal (Personaje mitológico)	Babel, Torre de
Baamarani	Babilònia - Civilització
Babel, Torre de	Babilònia (Ciutat antiga)
Babesiasis	Babisme
Babesiasis bovina	Bable
Babesiosis	Bacallà
Babíes	Bacallà - Indústria i comerç
Babilonio	Bacallà - Pesca comercial
Babismo	Bacallà, Indústria del
Bable	Bacanals

Majoritàriament segueixen l'ordre iniciat per la LCSH:

- Encapçalament simple/compost.



- Encapçalament simple/compost – subencapçalament.
- Encapçalament compost capgirat **Acció, Teoria de l'.**
- Encapçalament amb qualificador **Efecte hivernacle (Meteorologia).**
- Encapçalament formant una frase.

## 9. Les relacions semàntiques

Cada encapçalament forma un registre d'autoritat. En aquest registre observem, en primer lloc, l'encapçalament acceptat i tot un seguit d'altres termes conceptualment equivalents, més genèrics, més específics i termes que evocuen una relació.

Aquest apartat tracta els temes següents:

a) Relació d'equivalència.

b) Relació de jerarquia:

- Genèrica.
- Específica.

c) Relació d'associació.

d) Símbols emprats per a designar els tres tipus de relacions.

Exemple de registre d'autoritat extret de l'AM CSIC

Encabezamiento	● <b>Cartas</b>
Nota acceso públic	Usese para las colecciones de cartas literarias. Para las obras sobre las epístolas que se cantan en misa, úsese: Epistolarios
Usado por	● Cartas literarias ● <b>Correspondencia</b>
Térm. genérico	<b>Biografía</b>
Térm. genérico	<b>Literatura</b>
Térm. específico	<b>Novela epistolar</b>
Véase además	<b>Cartas -- Redacción</b>
R.Compleja (Mat.)	Usese además el subencabezamiento: <b>Correspondencia</b> , detrás de nombres de persona o grupos de personas, y el subencabezamiento: Documentos y <b>correspondencia</b> , detrás de tipos de industrias, organizaciones, etc. Puede adjetivarse además por lengua o nacionalidad. Ej.: Médicos-Correspondencia, Cartas latinas
Fuente	LCSH ( <b>Letters</b> )
Térm.mat. LCSH/BNF	● <b>Letters</b>

### Nota

Aquestes tres relacions també es donen en tesaurus.

## Exemple de registre d'autoritat extret de la LEMAC

**Encapçalament acceptat**  
**Residus (Subd. geog.)**

### Nota d'abast

Useu-lo per a les obres que tracten de la matèria que s'obté en una operació química, juntament amb el producte principal, o que resta després d'un tractament industrial, d'una transformació, etc., és a dir, d'allò que hom deixa de banda com a inservible o inaprofitable

### Emprat per

Deixalles  
 Escombraries  
 Rebuigs  
 Residus domèstics  
 Residus municipals  
 Residus urbans

### Termes genèrics

Contaminació  
Manufactures  
Productes derivats

### Termes relacionats

Reciclatge (Residus, etc.)  
Residus - Eliminació  
Residus - Recuperació  
Residus industrials

### Termes específics

Fusta - Residus  
Combustibles nuclears - Regeneració  
Residus orgànics i paper vell - Reciclatge

### Vegeu també

la subdivisió *Residus* sota tipus d'indústries, plantes, processos i productes industrials, ex.: *Petroli - Residus*; així com la subdivisió *Productes derivats* sota indústries i processos

### Font

LCSH: (enc.: Waste products)

## 9.1. Relació d'equivalència

A la llista hi ha termes acceptats i termes no acceptats.

Els **termes acceptats** són els encapçalaments que es poden utilitzar per a indexar.

Acostumen a anar en negreta. En els exemples, són els termes **Cartas** i **Residus**.

Els **termes no acceptats** són sinònims, sigles, termes massa especialitzats, barbarismes, formes incorrectes, etc.

Aquests termes es troben recollits a la llista però no estan admesos per a indexar documents. La seva funció és controlar totes les possibles variants i oferir una forma d'encapçalament única per a indexar.

### Exemple

Els termes no acceptats de **Cartas** són:

Cartas literarias  
Correspondencia

Els termes no acceptats de **Residus** són:

Deixalles  
Escombraries  
Rebuigs  
Residus domèstics  
Residus municipals  
Residus urbans

La relació d'equivalència uneix els dos termes. Si l'analista està buscant el concepte "Correspondencia" es trobarà a la llista amb una referència "USE" que li indicarà que ha d'indexar **Cartas**. D'aquesta manera els analistes sempre indexaran **Cartas** i s'evitaran entrades dobles per al mateix concepte.

En el cas dels **Residus**, l'analista veu que no pot indexar cap dels seus sinònims, com és el cas de *Deixalles*.

La funció d'aquestes relacions d'equivalència és fer de pont entre les paraules emprades en llenguatge natural i les emprades en un llenguatge controlat, tant en la indexació com en la recuperació. En la indexació aquest pont permet mantenir la coherència i la univocitat als indexadors, i en la recuperació permet als usuaris recuperar millor els documents ja que no es produeix silenci ni soroll documental. No és possible recuperar per mitjà d'un terme no acceptat, perquè el mateix programa que manté la llista farà la remissió al terme acceptat.

### Exemple

Si un usuari busca a les bases de dades del CSIC documents sobre els "Genis", el mateix programa el remetrà a **Superdotados**. Si busca en un catàleg indexat amb la LEMAC pel terme *Infància*, el remetrà a **Infants**.

Les sigles utilitzades per a expressar la relació d'equivalència entre tots dos termes són:

	Català	Castellà	Anglès
Empreu	EM empreu	USE	USE
Emprat per	EP emprat per	UP usado por	UF use for

Més exemples d'un terme no acceptat al terme acceptat

<b>AM BNE</b>	Formación del carácter USE Desarrollo de la personalidad Inversores USE Capitalistas y financieros Biología animal USE Zoología
---------------	---

### Vegeu també

Per a més informació sobre sinònims, vegeu l'apartat 3 del mòdul "Anàlisi de continguts: resum i indexació" d'aquesta assignatura.

<b>AM CSIC</b>	Genios USE Superdotados Fortuna USE Patrimonio Casualidad USE Azar
<b>LEMAC</b>	Albins EM Albinisme Vegetals EM Plantes Llibres d'oracions EM Devocionaris
<b>LCSH</b>	IFLA USE International Federation of Library Associations

Els termes acceptats ens informen de quins han estat els termes no triats per a indexar el mateix concepte.

Exemples de termes acceptats i no acceptats

<b>AM BNE</b>	Fotografía USADO POR Fotos
<b>AM CSIC</b>	Sermones fúnebres USADO POR Oraciones fúnebres
<b>LEMAC</b>	Hel·lenisme EMPRAT PER Civilització hel·lènica
<b>LCSH</b>	Island animals USE FOR Insular animals

## 9.2. Relació de jerarquia

Les relacions de jerarquia són de dos tipus: genèriques i específiques. Els encapçalaments poden tenir termes genèrics i termes específics.

Els **termes genèrics** són conceptualment més amplis que l'encapçalament acceptat.

### Exemple

Cartas i Residus veiem que tenen com a termes genèrics:

Exemple de termes genèrics

Cartas	Biografía Literatura
Residus	Contaminació Manufactures Productes derivats

Per contra, els **termes específics**, com el seu nom indica, tenen un abast conceptual més concret que el de l'encapçalament acceptat.

### Exemple

Exemple de termes específics

Cartas	Novela epistolar
Residus	<b>Fusta - Residus</b> <b>Combustibles nuclears - Regeneració</b> <b>Residus orgànics i paper vell - Reciclatge</b>

Els encapçalaments tenen encapçalaments genèrics i específics en funció de la seva matèria. Hi ha temes que pel significat mateix no tenen algunes d'aquestes relacions.

### Exemple

L'encapçalament Níquel de la LEMAC només té un terme genèric, cap d'equivalent i cap d'específic.

Encapçalament acceptat

**Níquel**

Termes genèrics

Metalls de transició

Font

LCSH: (enc.: Nickel)

Habitualment cada LEM marca els termes amb el nom complet de “genèric” o “específic”, però a vegades s'utilitzen sigles (les mateixes que als tesaurus):

Termes genèrics, específics i les seves sigles

<b>AM BNE</b>	TG / TE	Término genérico / Término específico
<b>AM CSIC</b>	TG / TE	Térm. genérico / Térm. específico
<b>LEMAC</b>	TG / TE	Termes genèrics / Termes específics
<b>LCSH</b>	BT / NT	Broader terms / Narrower terms

Les relacions de jerarquia són útils en la indexació perquè mostren altres termes per sobre i per sota de l'encapçalament que estem consultant, i ajuden l'analista a indexar amb el terme més específic que convingui. En la recuperació són útils perquè els termes genèrics i específics enriqueixen la cerca.

### Exemples

- En la indexació: l'analista ha d'indexar un document sobre cartes novel·lades i creu que l'encapçalament adequat és *Cartas*, però en consultar la LEM del CSIC s'adona que el terme **Novela epistolar** és més exacte.
- En la recuperació: l'usuari busca informació sobre *Residus*, consulta la LEMAC i veu que també podria buscar pels seus termes específics **Fusta - Residus**, **Combustibles nuclears - Regeneració**, **Residus orgànics i paper vell - Reciclatge** i d'aquesta manera recuperaria més registres.

### 9.3. Relació associativa

L'estructura jeràrquica que acabem de veure és ideal per a situar un concepte en el seu context de significat, la jerarquia el situa verticalment (més gran que, menor que). Ara bé, en realitat els conceptes també es relacionen de manera horitzontal, i és per això que existeixen les relacions associatives.

El que fan les relacions associatives és posar en contacte dos termes o més que per qüestions de significat s'evoquen l'un a l'altre. No pertanyen a la mateixa seqüència jeràrquica però estan relacionats. Mentalment els associem. La relació és simètrica i consegüentment recíproca.

#### Exemple

Els termes relacionats de Cartas i Residus són:

<b>Cartas</b>	<b>Cartas - Redacción</b>
<b>Residus</b>	<b>Reciclatge (Residus, etc.) Residus - Eliminació Residus - Recuperació Residus industrials</b>

La manera d'indicar el tipus de relació és:

<b>AM BNE</b>	Término relacionado
<b>AM CSIC</b>	Véase además
<b>LEMAC</b>	Termes relacionats
<b>LCSH</b>	Related term / See also

Les funcions de les relacions d'associació són sobretot d'ajuda en la recuperació, ja que associen altres conceptes a l'encapçalament de partida, que poden ser molt interessants en la cerca.

#### Exemple

L'encapçalament **Maquillatge** té dos termes relacionats **Belleza personal** i **Cosmètics**, ja que d'alguna manera hi estan relacionats encara que no pertanyin a la mateixa cadena jeràrquica.

#### 9.4. Símbols emprats per a designar els tres tipus de relacions

Actualment la majoria de LEM que estan en línia inscriuen cada terme dins la categoria que li pertoca i aquesta és expressada en llenguatge natural seguint la terminologia pròpia dels tesaurus, adoptada per la LCSH el 1986. Però no sempre ha estat així; abans s'usaven unes sigles molt característiques que tot seguit reproduïm.

Símbols emprats per a designar els tres tipus de relacions

Relacions d'equivalència	Abans de 1986	Després de 1986
a) D'un terme acceptat a un no acceptat	x	EP (emprat per) UP (usado por) UF (use for)
b) D'un terme no acceptat a un acceptat	v	EM (empreu) USE (usar) USE (use)
Relacions de jerarquia	Abans de 1986	Després de 1986
a) Generals	xx	TA (terme ampli) TG (término general) BT (broader term)
b) Específiques	vt	TE (terme específic) TE (término específico) NT (narrower term)
Relacions de d'associació	Abans de 1986	Després de 1986
	Repetits a xx i vt	TR (terme relacionat) TR (término relacionado) RT (related term)



## 10. Aprenent a indexar amb una llista d'encapçalaments

Com en tots els llenguatges, el primer procés és l'**anàlisi del text** per a determinar la matèria o les matèries que tracta, i també altres elements decisius com el període cronològic, l'abast geogràfic i la forma bibliogràfica en què es presenta el document.

### Vegeu també

Podeu consultar el procés d'anàlisi del text a l'apartat 3 del mòdul "Anàlisi de continguts: resum i indexació" d'aquesta assignatura.

Per a indexar correctament amb una LEM cal tenir present:

- Els principis d'especificitat i economia.
- L'ordre dels subencapçalaments o subdivisions.
- Les notes d'abast.
- Les obres de referència: no tots els conceptes estan representats a les llistes. Alguns cal incorporar-los d'alguna font prestigiosa.
- Les regles de construcció, que hem vist anteriorment sobre l'ús del singular/plural, sigles, majúscules i minúscules per si hem d'introduir un terme nou.

### 1) Principis d'especificitat i economia

**a) Principi d'especificitat.** Cal indexar amb l'encapçalament més específic que trobem. L'especificitat està relacionada amb l'exactitud en què l'encapçalament descriu el contingut. Si ens quedem per sobre (indexant amb un terme genèric) o per sota (amb un terme específic) no estarem essent exactes.

Exemples del principi d'especificitat

	Matèria	Correcte	Incorrecte per	
			Genèric	Massa específic
AM BNE	Medicines	Medicamentos	Productos sanitarios	Analgésicos
AM CSIC	Energies fòssils	Cobustibles fósiles	Combustibles	Petróleo
LEMAC	El llatí com a llengua	Llatí	Llengües clàssiques	Manuscrits llatins

No podem indexar amb el terme genèric i l'específic al mateix temps.

**Exemple**

Combustibles fòssils / Petróleo

Llengües clàssiques / Llatí

Una bona manera de ser específics és jugar amb els subencapçalaments o subdivisions.

**Biblioteques públiques -- Llistes de llibres recomanats**

Aquest principi d'especificitat es pot adaptar a la situació del servei d'informació i documentació (SID<sup>11</sup>): si té pocs documents sobre un tema, es recomana indexar genèricament; si, en canvi, té molts documents, es recomana indexar específicament.

<sup>(11)</sup> SID és la sigla de servei d'informació i documentació.

**b) Principi d'economia:** l'encapçalament ha de sintetitzar el contingut del document. Un document = Un a tres encapçalaments.

El motiu d'aquesta economia en les descripcions de la matèria rau en els orígens històrics del llenguatge. Hem de recordar que les llistes d'encapçalaments, com els sistemes de classificació, van néixer en entorns manuals (no informatitzats), on cada document es descrivia en fitxes de cartolina escrites a mà o amb la màquina d'escriure. Cada document tenia un mínim de tres fitxes de cartolina: una per al catàleg d'autors, una per al de títols i una per al de matèries. Evidentment si el document tenia més d'una matèria calia fer una quarta fitxa de cartolina. Per a economitza esforços, fins i tot, no s'indexava la matèria de les novel·les, ja que s'acostumava a recuperar per l'autor i el títol. D'aquesta època manual, que va durar fins la dècada dels anys 1980, es va despendre una política d'actuació que recomanava per a les biblioteques públiques entre una i tres entrades per matèria com a molt.

Actualment, i gràcies a la informatització dels catàlegs, el criteri predominant és l'obra que s'està indexant i segons com sigui de rellevant per a la cerca s'indexen un, dos o més encapçalaments.

Si el document tracta un tema, no cal indexar subtema per subtema.

**Exemple**

En una obra sobre cuina, no cal indexar *Entrepanes*, *Entremesos*, *Salses*, etc.; indexarem *Cuina*, que és l'epígraf que ho engloba tot.

Si el document tracta temes múltiples que la LEM no recull junts, podem indexar diversos encapçalaments.

**Exemple**

Un document sobre la monarquia hispànica en temps del Quixot es pot indexar amb tres encapçalaments com els següents:

**Cervantes Saavedra, Miguel de, 1547-1616. Don Quijote de la Mancha**  
**Literatura i societat -- Espanya -- Història -- S. XVI**  
**Espanya -- Història -- 1516-1700, Casa d'Àustria**

Si indexem més d'un encapçalament cal posar-los per ordre d'importància en el document.

**2) Ordre dels subencapçalaments o subdivisions**

Recordem que molts encapçalaments amb subencapçalaments es troben construïts a la mateixa llista. Però en el cas que calgui combinar alguna subdivisió l'ordre és el següent:

Matèria principal + subencapçalament de matèria + de lloc + de temps + de forma

Si el primer lloc és un nom geogràfic llavors l'ordre és:

Lloc + matèria + temps + forma.

**3) Les notes d'abast**

Quan el sentit d'un encapçalament no està suficientment clar, les llistes afegeixen una explicació associada que pot ser de diversos tipus:

**a) Nota històrica****Explicació del CSIC per a l'encapçalament *Yugoslavia***

Úsese para las obras que tratan sobre los territorios que formaban la **Yugoslavia** entre 1918 y 1992 (entre 1946 y 1991 compuesta por las repúblicas federadas de Bosnia-Herzegovina, Croacia, Macedonia, Eslovenia, Montenegro y Serbia), o los de la República Federal de **Yugoslavia**, reducida a Serbia y a Montenegro entre 1992 y 2003.

**b) Definició****Nota de la LEMAC per a la definició de WAP**

Useu-lo per a les obres que tracten del protocol que permet als usuaris de telèfons mòbils o d'agendes electròniques l'accés interactiu a internet, tot visualitzant la informació en el visor del telèfon o de l'agenda.

**c) Nota d'aplicació****Nota**

Si el servei d'informació i documentació (SID) necessita una indexació més profunda es recomana indexar amb un tesauro, que és un altre llenguatge documental natural però postcoordinat i que té més prestacions per a fer anàlisi que les LEM.

**Nota del CSIC per a explicar en quin casos es pot indexar amb l'encapçalament *Recursos energètics***

Úsese para las obras sobre todas las formas posibles de **energía** mecánica. Para los estudios sobre la **energía** desde los puntos de vista físico o de la ingeniería úsese: **Energía** mecánica.

d) Nota informant d'altres termes i subdivisions.

**Nota de la LEMAC explicant altres encapçalaments més específics a partir de Filosofia**

Vegeu també noms de doctrines filosòfiques, ex.: *Materialisme; Neoplatonisme*, etc.; així com la subdivisió *Filosofia* sota temes i noms de persona excepte filòsofs.

**4) Les obres de referència**

No tots els conceptes estan representats a les llistes. Alguns cal incorporar-los d'alguna font prestigiosa:

- Altres Llistes d'encapçalaments, com la LCSH o RAMEAU.
- Diccionaris i enciclopèdies considerats com a autoritat dins el domini en qüestió. La LEMAC considera autoritats l'Enciclopèdia i l'Atlas del grup Enciclopèdia Catalana, el Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans i el Wordreference com a traductor.
- Organismes normalitzadors com el Termcat.
- Tesaurus, particularment els construïts conforme la norma ISO 2788 Directrius per a l'establiment i desenvolupament de tesaurus monolingües i ISO 5964 Directrius per a l'establiment i desenvolupament de tesaurus multilingües.
- Sistema de classificació. El que s'usi en el mateix *SID*: CDU o LCC.
- Especialistes en el tema.

**5) Les regles de construcció**

Es tracta de les regles que hem vist anteriorment sobre l'ús del singular/plural, sigles, majúscules i minúscules per si hem d'introduir un terme nou.

**Exemple**

Suposem que hem d'indexar OCDE i no existeix en la LEM. Com que sabem que és preferible el nom sencer a les sigles, indexarem **Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic** i ho farem en la llengua del catàleg. A Catalunya seria un error indexar "Organización de cooperación y desarrollo", ja que la llengua del catàleg és el català.

## 11. Les llistes d'autoritats

Una **llista d'autoritats** és un llenguatge documental controlat que recull ordenats alfabèticament tots els registres d'autoritats presents en el catàleg o base de dades bibliogràfica de la unitat de informació.

### Vegeu també

Les regles de construcció de cada registre d'autoritat s'estudien a l'assignatura *Anàlisi documental*.

Les autoritats recollides en aquest apartat són:

- Noms propis
- Congressos
- Títols
- Noms propis i títols
- Entitats
- Noms geogràfics

La descripció de cada autoritat, amb els termes descartats, referències, les notes d'aplicació i la font es coneix com a *registre d'autoritat*. La suma de tots els registres s'anomena *fitxer d'autoritats* o *llista d'autoritats*. Si aquest fitxer es troba vinculat al catàleg bibliogràfic, es coneix com a *catàleg d'autoritats*. Les autoritats també són conegudes com a *encapçalaments* i *identificadors*.

La principal funció de les llistes d'autoritats és aconseguir la univocitat dels noms propis, títols i altres autoritats i garantir una bona recuperació documental. Les llistes d'autoritats tenen cura dels índexs que s'usen en els catàlegs bibliogràfics. Concretament:

- Garanteixen la normalització i la univocitat dels punts d'accés.
- Faciliten la consistència en la seva aplicació en el catàleg bibliogràfic.
- Generen la xarxa de relacions de *vegeu* i *vegeu també*.
- Assisteixen l'usuari en les cerques.
- Permeten l'intercanvi entre els registres bibliogràfics dels diversos catàlegs.

### 11.1. Les llistes d'autoritats a Catalunya i Espanya

Totes les **biblioteques i centres de documentació** indexen amb un catàleg d'autoritats per a controlar els noms propis, geogràfics, títols, etc. Forma part del compromís de representar els documents de manera unívoca.

Igual que els encapçalaments de matèria vistos anteriorment, aquestes autoritats es troben en la mateixa adreça. Només cal canviar en el desplegable l'opció *Matèria* per les altres autoritats.

## Llista d'autoritats

<b>Català</b>	LENOTI	Llista d'encapçalaments de noms i títols de la Biblioteca Nacional de Catalunya
<b>Castellà</b>	CA BNE CA CSIC	Catàleg d'autoritats de la Biblioteca Nacional d'Espanya Autoritats de la xarxa de biblioteques del CSIC
<b>Anglès</b>	LC Authorities	Library of Congress Authorities
<b>Francès</b>	LAVAL RAMEAU	Llista Laval de la Universitat Laval (Canadà) Autorités RAMEAU

Les autoritats en **documentació arxivística**, en canvi, fan referència a entitats: institucions, persones i famílies.

La norma emprada per a elaborar els registres d'autoritats és la ISAAR(CPF) *Norma internacional sobre els registres d'autoritat d'arxius relatius a Institucions, persones i famílies* del Consell Internacional d'Arxius. Aquesta norma ISAAR(CPF) és complementària a la norma ISAD(G)<sup>12</sup> *Norma Internacional General de Descripció Arxivística*.

Les autoritats a arxius són específiques, ja que són noms que no es troben fàcilment en altres catàlegs d'autoritats.

El control de les autoritats a arxius permet relacionar els fons d'un mateix productor (persona o entitat) que es trobi en diversos arxius i també vincular aquests noms amb altres recursos bibliogràfics o museogràfics.

Els registres d'autoritat d'arxius són semblants a les autoritats de biblioteques, ja que tots dos permeten la creació de punts d'accés normalitzats en la descripció. Però els d'arxius han de respondre a uns requisits addicionals consistents a documentar tota la informació disponible sobre el productor i el context de producció del document. Els registres d'autoritat arxivístics acostumen a tenir més informació que els bibliotecaris.

En aquesta assignatura treballarem amb fitxers d'autoritats ja construïts, i no amb normes per a construir-los.

Igual que en les llistes d'encapçalaments de matèria, treballarem amb les llistes d'autoritats que per idioma ens són més properes: LENOTI, el catàleg d'autoritats de la Biblioteca Nacional d'Espanya (CA BNE) i el catàleg de les bases de dades del CSIC (CA CSIC).

Les autoritats que ofereixen en cada desplegable són:

### 1) Biblioteca de Catalunya

<sup>(12)</sup> ISAD(G) és la sigla de *General International Standard Archival Description*, Norma Internacional General de Descripció Arxivística.

#### Autoritats específiques

Són exemples d'autoritats específiques la família dels marquesos de Castellodorsius (el fons històric dels quals és a l'Arxiu Nacional de Catalunya), institucions històriques o el nom del director general de l'empresa X.

#### Els arxius dels registres d'autoritat

Vegeu el registre d'autoritat per a la institució "Consejo de guerra", exemple disponible a la norma ISAAR, pàg. 45-52.

## Llista d'autoritats de la BC

<b>CANTIC</b> <sup>13</sup>	Noms de persones i de famílies Noms d'entitat Noms de congrés Títols uniformes Combinacions de nom-títol <b>S'exclouen:</b> Encapçalaments temàtics Noms geogràfics Termes de gènere/forma Noms amb subdivisió de matèria
<b>LENOTI</b>	Nom Nom-Títol Títol
<b>LEMAC</b> <sup>14</sup>	Matèria

<sup>(13)</sup>CANTIC és un catàleg d'autoritats cooperatiu iniciat el 2007 que es duu a terme en el marc del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC) i està liderat per la Biblioteca de Catalunya.

<sup>(14)</sup>Llista d'encapçalaments de matèria en català (LEMAC).

<sup>(15)</sup>A Catalunya les obres de referència són de l'editorial Enciclopèdia Catalana: la *Gran Enciclopèdia Catalana* i l'*Atlas*.

Com es pot observar falten les autoritats per a noms geogràfics. Els noms geogràfics jurisdiccionals es construeixen segons el capítol 23 de les AACR2R. Els no jurisdiccionals es treuen d'alguna llista d'autoritats considerada de prestigi<sup>15</sup> pel SID.

## 2) Biblioteca Nacional de España

## Llista d'autoritats de la BNE

<b>Catálogo de autoridades</b>	Persona Títol / Títol mapa Congres Entitats Matèries Geogràfics Subencapçalaments de matèria
--------------------------------	--

## 3) Biblioteques del CSIC

## Llista d'autoritats del CSIC

<b>Catálogo CSIC Autoridades</b>	Autor personal Institución Congreso Materia Término geográfico Título uniforme Subencabezamiento
----------------------------------	--

## 4) Autoritats en anglès i francès

Consultarem també autoritats en altres llengües, com l'anglesa o la francesa, per a facilitar la cerca en catàlegs internacionals.

- LC Authorities.
- Llista Laval de la Universitat Laval, Canadà (LAVAL)
- Autorités RAMEAU

## 11.2. Tipologia

Les llistes d'autoritats són un llenguatge documental que té les característiques següents: és analític, natural, controlat i postcoordinat.

1) **Analític.** Es tracta d'un llenguatge documental analític perquè permet, en la indexació i també en la recuperació, l'ús de més d'una "autoritat" (o identificador).

El contingut d'un document es pot representar per tants descriptors controlats com siguin pertinents i necessaris per a l'establiment d'un bon diàleg documental amb el sistema.

### Exemple amb LENOTI

Un document del tipus "Gironins il·lustres" que tractés de Salvador Dalí, Narcís Monturiol, Pep Ventura, Josep Pla i Xavier Cugat es podria indexar amb les autoritats d'aquests cinc personatges.

Dalí, Salvador, 1904-1989  
Monturiol, Narcís  
Ventura, Pep  
Pla, Josep, 1897-1981  
Cugat, Xavier

2) **Natural.** Es tracta d'un llenguatge documental natural perquè la indexació es basa en l'ús de paraules i/o expressions lliures que pertanyen al llenguatge o discurs comú i que es troben en els mateixos documents (títol, resum, text, etc.) i en els conceptes de la consulta de l'usuari (noms de personatges, de poblacions, de territoris, d'entitats, etc.). Els noms no es tradueixen a cap codi.

3) **Controlat.** Es tracta d'un llenguatge controlat perquè els termes que el componen han estat depurats de les ambigüitats del llenguatge natural i estan destinats a representar, de manera unívoca, el contingut d'un document i de les consultes dins d'un sistema documental.

És un llenguatge documental amb voluntat d'univocitat, que cerca eliminar els fenòmens de sinonímia, polisèmia i homonímia. Per aquest motiu exigeix establir el control sobre tots i cadascun dels termes que aplega.

### Exemple a LENOTI

Hi ha dos Josep Pla amb les dues corresponents autoritats, una correspon a l'escriptor i l'altre al compositor. La polisèmia del nom s'evita amb les dates de naixement i mort del personatge:

Pla, Josep, 1728-1762: oboïsta i compositor català.  
Pla, Josep, 1897-1981: l'escriptor i periodista empordanès.

En el cas dels sinònims, les autoritats de nom, nom geogràfic i títol segueixen les mateixes pautes que els encapçalaments de matèria vistos anteriorment, ja que el punt de partida són les regles angloamericanes de catalogació.

### Vegeu també

Aquestes característiques estan basades en la tipologia que vàrem veure a l'apartat 5 del mòdul "Anàlisi de continguts: resum i indexació".



**Exemple**

Si busquem *URSS* a LENOTI, trobarem que l'autoritat acceptada és:

Encapçalament acceptat  
**Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques**  
Emprat per  
URSS

**4) Postcoordinat.** Es tracta d'un llenguatge documental postcoordinat ja que permet la coordinació de conceptes en el moment de la recuperació i la utilització d'un gran nombre de termes d'indexació o punts d'accés. La combinació precisa d'aquests descriptors diferents, en la recuperació, és la que ens remet al document cercat.

**Exemple**

Seguint amb l'exemple anterior, "Gironins il·lustres", la coordinació de termes es produiria en el moment de la recuperació, integrant en la cerca dues o més d'aquestes autoritats (en aquest cas, personatges):

Anant a *Cerca avançada* i demanant:

Matèria: Monturiol, Narcís  
And  
Matèria: Ventura, Pep

**5) Combinatori.** Es tracta d'un tipus de llenguatge d'estructura combinatòria o associativa, on els conceptes o descriptors s'organitzen de manera independent i només es produeix la combinació o intersecció en les operacions d'indexació i recuperació.

Es tracta d'un llenguatge en què els termes que el componen s'organitzen en una llista per ordre alfabètic sense cap altre tipus d'estructura que situï cada descriptor, identificador o autoritat en una cadena lògica, jeràrquica i estructurada de conceptes.

**Exemple d'autoritats de l'AM BNE, lletra A**

Aaberg, Nils 1888-1957  
Aaker, David A.  
Aaliyah 1979-2001  
Aalto, Alvar 1898-1976  
Aalto, Hugo Alvar Henrik 1898-1976  
Aapro, M.  
Aapro, Matti  
A. A. P. y G. 1745-1792  
Aarnio, Aulis  
Aaron 1964-  
Aaron, Bob  
Aaron, Jack  
Aaron, Jane  
Aaron, Javier  
Aaron, Lee 1962-

### 11.3. Indexar amb una llista d'autoritats

Indexar amb una llista d'autoritats és semblant a indexar amb una llista d'encapçalaments de matèria: cal consultar les llistes i saber usar les referències que ens vinculen un terme no acceptat a l'acceptat.

Però a diferència de les LEM, en ser un llenguatge analític i postcoordinat, ens permet indexar més d'una autoritat per document.

Quan l'autoritat es combina amb un encapçalament de matèria, hem de llegir les notes d'aplicació que ens indicaran si podem fer l'encapçalament.

#### Exemple

Suposem un document sobre les diverses pel·lícules que s'han fet sobre *El retrat de Dorian Gray*, l'obra d'Oscar Wilde. Per a indexar aquest document consultarem dues llistes:

1) Una d'encapçalaments de matèries per al concepte pel·lícules sobre obres literàries. A LENOTI és **Adaptacions cinematogràfiques i de vídeo**.

2) Una de títols uniformes per a l'obra "Retrat de Dorian Gray". A LENOTI és **wilde, Oscar, 1854-1900. Picture of Dorian Gray**.

Com que Adaptacions cinematogràfiques duu una nota d'abast que diu que cal combinar-lo darrere el nom d'un autor o d'una obra, farem l'encapçalament següent:

**Wilde, Oscar, 1854-1900. Picture of Dorian Gray - Adaptacions cinematogràfiques i de vídeo**

Com a llenguatge controlat, les llistes d'autoritats tenen avantatges i inconvenients en la indexació i en la recuperació.

#### 1) En la indexació

##### a) Avantatges:

- Són llistes finites, controlades i elaborades *a priori*. En principi, cada nom s'expressa amb un únic descriptor; es busca eliminar l'ambigüitat present en el llenguatge natural. És unívoc.
- Es tracta d'un llenguatge natural, no codificat, de domini comú i constituït per elements lèxics del llenguatge usual.
- Permet un elevat grau d'especialització i, per tant, d'especificitat en la indexació.

##### b) Inconvenients:

- L'analista ha de traduir del llenguatge natural al llenguatge documental.

- Més car econòmicament i humanament pel que fa a la construcció i al manteniment que una llista de paraules clau i que una llista de descriptors lliures.
- Limitat al vocabulari recollit en el llenguatge.
- Cal haver creat aquest llenguatge abans de començar la indexació.

## 2) En la recuperació

### a) Avantatges:

- La postcoordinació permet emprar més d'un terme d'accés al document, cosa que facilita la tasca d'accés al document.
- És unívoc.
- Les estratègies de cerca solen ser molt simples.

### b) Inconvenients:

- Es poden donar casos de falses coordinacions.
- El grau d'actualització del vocabulari està limitat.



## Activitats

Proposem les activitats per a practicar els coneixements d'aquest mòdul:

1. Crea l'encapçalament per als documents següents amb les llistes d'encapçalaments de matèria i autoritats de la Biblioteca de Catalunya, de la Biblioteca Nacional d'Espanya o del CSIC.
  - a) Abecedari grec.
  - b) Aire condicionat dels cotxes.
  - c) Antologia de poesia siciliana.
  - d) Argot rus.
  - e) Beques d'estudis per aprendre italià.
  - f) Bibliografia sobre jueus sefardites.
  - g) Bibliografia sobre govern municipal.
  - h) Boscos de la URSS.
  - i) Ciclàmens.
  - j) Congressos sobre àrees suburbanes.
  - k) Conservació del paper.
  - l) Contaminació ambiental per níquel.
  - m) Declinacions llatines.
  - n) Document sobre beques d'investigació sobre els efectes fisiològics de l'alcohol.
  - o) Document sobre el segle d'or de la literatura espanyola.
  - p) Document sobre l'obra de García Lorca *La casa de Bernalda Alba*.
  - q) Ensenyament del llatí a les universitats.
  - r) Ikebana.
  - s) Novel·les de Paul Auster.
  - t) Predicció de la fortuna al segle xx.

### Reflexió

Les solucions de les activitats es tractaran en el tauler de l'assignatura.

## Glossari

**AM BNE** *f* Acrònim usat en aquest material per a les Autoritats de matèria de la Biblioteca Nacional d'Espanya.

**AM CSIC** *f* Acrònim usat en aquest material per a les Autoritats de matèria de la xarxa de biblioteques del CSIC.

**autoritat** *f* Forma normalitzada de l'entrada d'un catàleg bibliogràfic o inventari d'arxiu per a noms propis, títols, noms propis i títols, matèries, entitats i noms geogràfics.

**autoritat de matèria** *f* Vegeu **encapçalament**.

**BT** Anglès. Sigles de *Broad term*, usades en LEM i tesaurus, per a designar en la relació de jerarquia els termes genèrics. Equivalències en altres llengües: català TA, castellà TG. Vegeu també **relació de jerarquia**.

**CA BNE** *m* Acrònim de Catàleg d'autoritats de la Biblioteca Nacional d'Espanya.

**CA CSIC** *f* Acrònim de Catàleg d'autoritats de la xarxa de biblioteques del CSIC.

**CANTIC** *m* Catàleg d'autoritats cooperatiu iniciat el 2007 que es realitza en el Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC) i està liderat per la Biblioteca de Catalunya.

**Cutter, Charles Ammi** *m* Bibliotecari en cap de l'Ateneu de Boston. Autor de les *Rules for a printed dictionary catalogue* on s'exposen per primera vegada les regles per a trobar i indexar un document segons la seva temàtica usant encapçalaments de matèria. Cutter va elaborar els principis que regeixen les LEM com el principi d'especificitat i el d'entrada directa, tots ells vigents en l'actualitat. També va formular el principi d'economia, les referències entre termes acceptats i no acceptats, ja siguin sinònims o homònims, els encapçalaments simples i compostos, els signes de puntuació, la sintaxi a l'hora de construir encapçalaments compostos, etc.

**EM** Català. Sigles d'EMPREU usades en les LEM i en els tesaurus per a designar la relació d'equivalència entre un terme no acceptat i un d'acceptat. Equivalències en altres llengües: castellà USE, anglès USE. Vegeu també **relació d'equivalència**

**EM BUS** Acrònim d'Encapçalaments de matèria de la Universitat de Sevilla.

**encapçalament** *m* Cada una de les entrades o autoritats d'una llista d'encapçalaments de matèria. Terme d'indexació propi del llenguatge documental Llistes d'encapçalaments de matèria. Paraules o frases específiques que descriuen la matèria i representen conceptes. Estan redactades en llenguatge natural però són termes controlats, és a dir, han controlat l'ambigüitat derivada de la sinonímia i l'homonímia.

**encapçalaments compostos** *m* Conceptes expressats amb més d'una paraula.

**encapçalaments simples** *m* Conceptes expressats en una sola paraula, generalment un substantiu tot i que també poden ser adjectius, verbs substantivats o noms geogràfics. Tant poden ser termes en singular com en plural.

**EP** Català. Sigles d'EMPRAT PER usades en les LEM i en els tesaurus per a designar la relació d'equivalència entre un terme acceptat i un de no acceptat. Equivalències en altres llengües: castellà USADO POR, anglès USE FOR. Vegeu també **relació d'equivalència**

**fitxer d'autoritats** *m* Fitxer que recull tots els registres d'autoritats. Si aquest fitxer es troba vinculat al catàleg bibliogràfic es coneix com a *catàleg d'autoritats*.

**ISAAR(CPF)** *f* Norma per a l'elaboració d'autoritats en Arxius. *Norma internacional sobre els registres d'autoritat d'arxius relatius a Institucions, persones i famílies* del Consell internacional d'arxius.

**LC Authorities** *f pl* Acrònim de Library of Congress Authorities.

**LCSH** Acrònim de Library of Congress Subject Headings.

**LEMAC** *f* Acrònim de Llista d'encapçalaments de matèria en català.

**LEM BP** *f* Acrònim de la Llista d'encapçalaments de matèria per a biblioteques públiques.

**LENOTI** *f* Acrònim de la Llista d'encapçalaments de noms i títols de la Biblioteca Nacional de Catalunya.

**llista d'autoritats** *m* Llenguatge documental controlat que recull ordenats alfabèticament tots els registres d'autoritats presents en el catàleg o base de dades bibliogràfica de la unitat de informació. És una llista i frases uniformes que s'usen per a indexar l'autor, títol del document, etc. És un llenguatge analític, natural, controlat, postcoordinat i combinatori.

**llista d'encapçalaments de matèria** *f* Llenguatge documental controlat que recull ordenades alfabèticament totes les matèries o temes susceptibles de representar el contingut d'un fons documental. És una llista, un lèxic de paraules i frases uniformes que s'usen per a indexar la matèria del document. És un llenguatge sintètic, natural, controlat, precoordinat i combinatori.

**NT** Anglès. Sigles de Narrow Term, usades en les LEM i en els tesaurus per a designar en la relació de jerarquia els termes específics. Equivalències en altres llengües. català TE, castellà TE. Vegeu també Relació de jerarquia.

**obres de referència** *f* Fonts d'informació que s'usen com a material de consulta, per a obtenir una informació breu, ràpida i exacta. En el context dels llenguatges documentals es consulten quan un concepte no està representat en la llista d'encapçalaments i cal incorporar-lo de nou. Són obres de referència. Altres llistes d'encapçalaments, diccionaris i enciclopèdies (considerats com a autoritat dins el domini en qüestió), organismes normalitzadors, tesaurus, sistema de classificació i especialistes en el tema.

**principi de consistència** *m* Principi de construcció pel qual els encapçalaments nous que s'incorporin a una LEM han de mantenir la coherència amb els existents, en la forma i estructura sintàctica.

**principi de denominació** *m* Principi de construcció pel qual els noms propis, de persona i de lloc han de mantenir també la coherència amb els ja existents.

**principi d'economia** *m* Principi d'aplicació que recomana sintetitzar el contingut del document en un, dos o tres encapçalaments.

**principi d'encapçalament uniforme** *m* Principi de construcció pel qual cada matèria ha de ser representada sempre amb un únic encapçalament. I cada encapçalament ha de representar una única matèria.

**principi d'especificitat** *m* Principi d'aplicació que recomana indexar amb l'encapçalament més específic que trobem. L'especificitat està relacionada amb l'exactitud en què l'encapçalament descriu el contingut.

**principi de l'usuari** *m* Principi de construcció pel qual el vocabulari de les LEM s'ha d'adequar a l'usuari al qual va destinada la llista. El llenguatge emprat en els encapçalaments ha de reflectir les característiques dels usuaris. Les expressions específiques o molt acadèmiques es reserven per a llistes especialitzades.

**principi lingüístic** *m* Principi de construcció pel qual els termes de la llista han de ser en l'idioma del catàleg.

**principi de semàntica** *m* Principi de construcció pel qual els encapçalaments s'organitzen en una estructura semàntica, és a dir, en relacions d'equivalència, jerarquia i associació.

**principi de sinonímia i principi d'homonímia** *m* Principi de construcció pel qual es controlen la sinonímia i l'homonímia pròpies del llenguatge natural. Les LEM controlen els sinònims mitjançant la referència de Empreu o Use. Les LEM controlen els polisèmics i homònims de diverses maneres. adjectivant, posant parèntesis amb el nom de la disciplina, fent frases, usant el singular i el plural, etc.

**principi de sintaxi** *m* Principi de construcció per mitjà del qual les LEM estableixen les regles de combinació dels encapçalaments amb els subencapçalaments.

**RAMEAU** *m* Acrònim de Répertoire d'autorité matière encyclopédique et alphabétique unifié.

**registre d'autoritat** *m* Descripció de cada autoritat. Registre que anota la forma acceptada, els termes no seleccionats, notes d'aplicació, relacions semàntiques si s'escau i la font on s'ha basat.

**regla de les sigles** *f* Regla de control del vocabulari per la qual es prefereix l'expressió completa que les sigles o acrònims d'un concepte o entitat.

**regla del singular/plural** *f* Regla de control del vocabulari. No hi ha una normativa clara per a l'ús del singular/plural. Alguns autors apunten que el plural s'usa per a temes concrets i comptables (enciclopèdies, museus) i el singular per a temes abstractes i incomptables (bellesa, positivisme, etc.).

**regla dels signes de puntuació** *f* Regla de control del vocabulari. Les LEM utilitzen diversos signes i no hi ha unitat de criteri, per tant es fa necessari consultar les introduccions i els manuals adjunts a cada llista.

**regla de majúscules/minúscules** *f* Regla de control del vocabulari per la qual es recomana que la primera paraula de l'encapçalament, del subencapçalament, de l'encapçalament capgirat i la que va dins de parèntesis, siguin en majúscules.

**relació associativa** *f* Relació semàntica que posa en contacte dos termes o més que per qüestions de significat s'evoquen l'un a l'altre. No pertanyen a la mateixa seqüència jeràrquica però estan relacionats. Mentalment els associem. La relació és simètrica i consegüentment recíproca. Les funcions de les relacions d'associació són sobretot d'ajuda en la recuperació, ja que associen altres conceptes a l'encapçalament de partida, que poden ser molt interessants en la cerca.

**relació d'equivalència** *f* Relació semàntica que uneix els termes acceptats amb els no acceptats. La funció d'aquestes relacions és fer de pont entre les paraules emprades en llenguatge natural i les emprades en un llenguatge controlat, tant en la indexació com en la recuperació. En la indexació aquest pont permet mantenir la coherència i la univocitat als indexadors i en la recuperació permet als usuaris recuperar millor els documents, ja que no es produeix silenci ni soroll documental. No és possible recuperar per un terme no acceptat, ja que el mateix programa que manté la llista farà la remissió al terme acceptat gràcies a aquestes referències. Prenen la forma de EMPREU /USE.

**relació de jerarquia** *f* Relació semàntica que disposa els encapçalaments en una seqüència lògica de termes genèrics (més gran que) i específics (menor que). Les relacions de jerarquia són útils en la indexació perquè mostren altres termes per sobre i per sota de l'encapçalament que estem consultant, i ajuden l'analista a indexar amb el terme més específic que convingui. En la recuperació són útils perquè els termes genèrics i específics enriqueixen la cerca.

**RT** Anglès. Sigles de Related Term, usades en les LEM i en els tesaurus per a designar la relació d'associació entre dos encapçalaments. Equivalències en altres llengües. Català TR / Castellà TR. Vegeu també Relació d'associació.

**RVM** *m* Acrònim de Répertoire de vedettes-matière de la Universitat Laval.

**subencapçalaments** *m pl* Paraules que acompanyen al darrere un encapçalament per tal de matisar-ne i precisar-ne el significat. Són encapçalaments situats darrere d'un altre encapçalament. Hi ha 4 tipus de subencapçalaments: els de matèria, els geogràfics, els cronològics i els de forma.

**subencapçalaments de forma** *m pl* Subencapçalaments que s'usen per a representar la forma en què es presenta el document, són formes del tipus enciclopèdies, estadístiques, anuals, biografies, etc.

**subencapçalaments de lloc** *m pl* Subencapçalaments que s'usen per a representar noms de llocs geogràfics i precisar l'encapçalament principal.

**subencapçalaments de matèria** *m pl* Subencapçalaments que s'usen per a precisar el contingut de l'encapçalament principal i per a representar la forma en què es presenta el contingut o el punt de vista.

**Subencapçalaments de temps** *m* Subencapçalaments que s'usen per a representar períodes, dates concretes, segles.

**TA** *m* Català. Sigles de Terme ampli, usades en les LEM i en els tesaurus per a designar en la relació de jerarquia els termes genèrics. Equivalències en altres llengües. castellà TG, anglès BT. Vegeu també **relació de jerarquia**.



**TE** Català i Castellà. Sigles de Terme específic / Término específico, usades en les LEM i en els tesaurus per a designar en la relació de jerarquia els termes específics. Equivalències en altres llengües. anglès NT.

Vegeu també **relació de jerarquia**

**termes acceptats** *m pl* Encapçalaments que es poden utilitzar per a indexar. Acostumen a anar en negreta.

**termes específics** *m pl* Encapçalaments que conceptualment són més concrets i específics que l'encapçalament acceptat que estem consultant. En la cadena jeràrquica es troben situats per sota de l'encapçalament.

**termes genèrics** *m pl* Encapçalaments que conceptualment són més amplis que l'encapçalament acceptat que estem consultant. En la cadena jeràrquica es troben situats per sobre de l'encapçalament.

**termes no acceptats** *m pl* Termes no admesos per a indexar. Són sinònims, sigles, termes massa especialitzats, barbarismes, formes incorrectes, etc. La seva funció és controlar totes les possibles variants i oferir una forma d'encapçalament única per indexar que serà el terme acceptat.

**TG** *m* Castellà. Sigles de Término genérico, usades en les LEM i en els tesaurus per a designar en la relació de jerarquia els termes genèrics. Equivalències en altres llengües. català TA, anglès BT.

Vegeu també **relació de jerarquia**

**títol uniforme** *m* Títol fictici donat per l'analista per a agrupar totes les entrades en un catàleg d'una obra. El títol uniforme es crea per a controlar les diferents edicions, traduccions, etc.

**TR** *m* Català i Castellà. Sigles de *Terme relacionat / Término relacionado*, usades en les LEM i en els tesaurus per a designar la relació d'associació entre dos encapçalaments. Equivalències en altres llengües. anglès RT.

Vegeu també **relació d'associació**

**UF** Anglès. Sigles d'USE FOR, usades en les LEM i en els tesaurus per a designar la relació d'equivalència entre un terme acceptat i un de no acceptat. Equivalències en altres llengües. català EMPRAT PER, castellà USADO POR.

Vegeu també **relació d'equivalència**

**UP** Castellà. Sigles d'USADO POR, usades en les LEM i en els tesaurus per a designar la relació d'equivalència entre un terme acceptat i un de no acceptat. Equivalències en altres llengües. català EMPRAT PER, anglès USE FOR. Vegeu també **Relació d'equivalència**.

**USE** Castellà i Anglès. Instrucció USE (o úsese) utilitzades en les LEM i en els tesaurus per a designar la relació d'equivalència entre un terme no acceptat i un d'acceptat. Equivalències en altres llengües. català EMPREU. Vegeu també **Relació d'equivalència**.

**v** Símbol usat en les LEM, abans de l'adopció internacional de les sigles de tesaurus, per a fer la relació d'equivalència entre un terme no acceptat i un d'acceptat. Actualment equival a EMPREU/USE/USE. Vegeu també Relació d'equivalència.

**Vt** Símbol usat en les LEM, abans de l'adopció internacional de les sigles de tesaurus, per a designar els termes específics. Actualment equival a TE/TE/NT. Vegeu també Relació de jerarquia.

**x** Símbol usat en les LEM, abans de l'adopció internacional de les sigles de tesaurus, per a designar els termes no acceptats. Actualment equival a EMPREU PER / USAR POR /USE FOR. Vegeu també Relació d'equivalència.

**Xx** Símbol usat en les LEM, abans de l'adopció internacional de les sigles de tesaurus, per a designar els termes genèrics. Actualment equival a TA/TG/BT. Vegeu també Relació de jerarquia.

## Bibliografia

**Biblioteca de Catalunya.** *Llista d'encapçalaments de matèria en català* [disponible en línia (consulta 01-09-2009)].

**Caro, C.; Travieso, C.** (2003). "Encabezamientos de materia en las bibliotecas españolas: perspectiva histórica y situación actual". A: C. Travieso; J. A. Frías (coord.). *Tendencias de investigación en organización del conocimiento*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.

*Concrecions a les AACR2* (Part II, Encapçalaments, títols uniformes, referències) (2002). Recopilades pel Grup de Treball per a les Concrecions a les AACR2 amb la coordinació del Servei de Normalització Bibliogràfica. Barcelona: Biblioteca de Catalunya. (Actualització 2003.)

**Chan, Louis Mai** (1978). *Library of Congress: Subject Headings: Principles and Application*. Littleton, Colorado: Libraries Unlimited.

**Gil Leiva, I.** (2008). *Manual de indización. Teoría y práctica*. Gijón: Trea.

**Gil Urdiciain, B.** (2004). *Manual de lenguajes documentales*. Gijón: Trea.

*Informe per a la creació de la llista d'autoritats de Catalunya de noms i títols: requeriments i funcionalitats* (Octubre de 2003). Redactat per la Subcomissió Tècnica per a l'Elaboració dels Requeriments i Funcionalitats de la Llista d'Autoritats de Catalunya per a la Comissió Assessora de Catalogació.

MARC 21 concise authority format (2002). Washington, D.C.: Library of Congress.

*Regles Angloamericanes de Catalogació* (1996). Barcelona, Biblioteca de Catalunya: Eumo.

**Universitat Laval** (2005). *Répertoire des vedettes-matière*. [S.L.]: Universitat Laval. Biblioteca Universitària.